

Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın Okul Öncesi Dönem Çocuklarının (4-6 Yaş) Duygusal Okuryazarlık Eğitimlerinde Kullanılması: Bir Eylem Araştırması*

Halenur Kuru Şevik¹, Ebru Aktan Acar²

Özet: Kimlikli Bebekler Yaklaşımı, erken çocukluk döneminde, farklılıklara saygı eğitimi kapsamında yer alarak, önyargılar ve bununla birlikte ayrımcılıkla mücadele etmek için kullanılan son derece güçlü ve etkili bir araçtır. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı çocukların özellikle duygularını ifade edebilmeleri, karşısındaki insanların duygularını anlamalarını, farklı kimlik, cinsiyet, ten rengi, ırk, ve engele sahip insanlara saygı göstermelerini; ayrıca eşitlik ve adalet gibi konularda duyarlı olmalarını sağlayan bir yaklaşımdır. Kimlikli Bebekler, içerisinde sosyal beceri, duygusal farkındalık, empati, öz farkındalık, kendini güdüleme ve düzenleme gibi boyutları bulunduran duygusal okuryazarlığı da desteklemektedir.

Bu araştırmanın amacı, çocukların duygusal okuryazarlık becerilerine katkı sağlayabilmek için Kimlikli Bebekler oturumları yoluyla okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal okuryazarlık becerilerini desteklemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ÇABA Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Merkezi'nde (ÇABAÇAM) 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenim gören, özellikle sosyoekonomik olarak şartları elverişsiz ailelerden gelen 48 ile 72 ay arasındaki çocuklar oluşturmuştur. Çalışma grubunda ilk dönem 7 erkek çocuk, 5 kız çocuk olmak üzere 12 katılımcı bulunmaktadır. İkinci dönem ise iki çocuk taşındığı için 5 erkek çocuk ve 5 kız çocuk olmak üzere 10 çocuk ile araştırmaya devam edilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların anneleri, okulun 2 öğretmeni ve araştırmacının kendisi de araştırmanın katılımcıları arasındadır. Araştırmanın örnekleme, olguların ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmasından dolayı amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup, araştırmada nitel araştırma desenlerinden birisi olan eylem araştırması kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, katılımcı gözlem, video kayıtları, ses kayıtları, araştırmacı günlüğü, çocukların resim ve sanat etkinlikleri gibi dokümanları, ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin alınması için odak grup görüşmesi ve sohbet tarzı görüşmeler kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgileri için araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Uygulama sürecinde elde edilen dokümanlar, gözlem kayıtları ve video kayıtları betimsel analize tabii tutularak yorumlanmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile gerçekleştirilen Kimlikli Bebekler Oturumları çocukların Steiner'in (2003) tanımladığı duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Araştırma bulguları Kimlikli Bebekler Oturumları sayesinde, duygusal okuryazarlık alt boyut

* "Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: SYL-2018-2554. "

¹ Halenur Kuru Şevik, Okul Öncesi Eğitimi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-2900-2064

Correspondence: halenur.kuru@gmail.com

² Ebru Aktan Acar, Prof. Dr., Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9944-9013

becerilerinden, çocukların kendi duygularını bilmelerinde, duygularını tanımlarında ve ifade etmelerinde, içten empati kurmalarında, duygularını yönetmelerinde, duygusal hasarı gidermelerinde ve duygusal etkileşim geliştirmelerinde değişim ve gelişim olduğunu, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın bu becerilere katkı sağladığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Erken Çocukluk Eğitimi, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı, Duygusal Okuryazarlık, ÇABAÇAM

Geliş Tarihi: 04.12.2020 – **Kabul Tarihi:** 01.03.2021 – **Yayın Tarihi:** 25.03.2021

DOI: 10.29329/mjer.2021.340.2

THE USE OF PERSONA DOLLS APPROACH IN PRE-SCHOOL CHILDREN'S (4-6 YEARS OLD) EMOTIONAL LITERACY EDUCATION: AN ACTION RESEARCH

Abstract: Persona Dolls Approach, which is included in the respect for diversity education, is an extremely powerful tool to struggle with prejudices and discrimination in the early childhood period. The Persona Dolls Approach enables children to express their emotions, understand other people's emotions, respect the people with different identities, races, gender, skin color and obstacles, also it provides being sensitive to the topic of equality and justice.

The Persona Dolls Approach is a tool to support emotional literacy, which includes dimensions such as emotional awareness, self-regulation, empathy, social skills, self-awareness, self-motivation. The purpose of this study is to support the emotional literacy skills of preschool children by preparing sessions with the Persona Dolls Approach to contribute to the emotional literacy skills of children.

The participants of the study consisted of 48 and 72 months old children who attending Çanakkale Onsekiz Mart University ÇABA Multipurpose Early Childhood Education Center (ÇABAÇAM) in the academic year of 2018-2019, especially from socio-economically unfavorable families. In this study there are 12 participants which are 7 boys and 5 girls in the first period of the school. In second term of school, as two children carried on, and the research continued with 10 children, 5 boys and 5 girls. The mothers of the children participating in the research and the 2 teachers of the school are also among the participants of the research. The participants of the research were determined in many cases with the purposeful sampling method because it is useful in the discovery and explanation of the facts and events. The action research was conducted as a qualitative research model.

As a data collection tools, participant observation, video recordings, sound recordings, researcher diary, documents such as children's painting and art activities, focus group interview and conversation style interviews were used to get the opinions of parents and educators. In addition, "Personal Information Form" prepared by the researcher was used for the demographic information of the participants. The documents, observation records and video records obtained during the implementation process were interpreted by descriptive analysis. According to the results obtained in the research, Persona Dolls Implementations realized with Persona Dolls Approach contributed to the development of emotional literacy sub-dimension skills defined by Steiner (2003). The findings of the research show that, there is a change and development in children's emotional literacy sub-

dimension skills, in children knowing their own emotions, recognizing and expressing their emotions, in their sincere empathy, in managing their emotions, in eliminating emotional damage and in developing emotional interaction thanks to the Persona Dolls Approach Implementations.

Keywords: Pre-school Education, Early Childhood Education, Persona Dolls Approach, Emotional Literacy, ÇABAÇAM

GİRİŞ

Erken çocukluk eğitimi 1800'lü yıllardan itibaren anaokullarının keşfedilmesi ile başlayan ve birçok araştırmacı tarafından oldukça yüksek öğrenme potansiyeline sahip olunduğu belirtilen, eğitimcilerin ilgilendiği bir konudur. Gerekli fiziksel çevre ve çocuğun ihtiyaçları sağlandığında çocukların bu kritik dönemde en yüksek verime ulaşmaları mümkün olacaktır (Kerem ve Kamaraj, 2010). Okul öncesi eğitimin amacı erken dönemde çocukları tüm gelişim alanlarında desteklemek, okula hazırlamak ve onların hayata eşit fırsatlarla başlamalarına yardımcı olmaktır (Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 2016 ve Eğitim Reformu Girişimi, 2016). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2023 Eğitim Vizyonu'nda ve yapılan araştırmalarda, erken çocukluk döneminin bütüncül yaklaşımına vurgu yapıldığı görülmektedir. Erken çocukluk eğitimi, çocukların sosyal, duygusal, dil, bilişsel ve motor gelişimlerini önemli bir derecede destekleyerek çocukların hayatları boyunca iyi olma durumlarına katkı sunan bir eğitim dönemidir. Erken çocukluk döneminde çocukların uygun eğitim fırsatları ile karşılaşması sağlanarak sosyal duygusal gelişimleri, dil gelişimleri, bilişsel ve motor gelişimleri için hızlı bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayan bütüncül bir eğitim uygulanmaktadır (MEB, 2019, Divrenge, 2007, Schweinhart, 2017 ve Berg 2016). Bunun için okul öncesi dönemde verilecek eğitimin çocuğun bütün gelişim alanlarına katkı sağlayarak, çocukların sosyal, duygusal, bilişsel, dil ve motor gelişim özellikleri ile öz bakım becerilerini desteklemesine odaklanılmasının yanı sıra, çocukların bireysel özelliklerini ve ihtiyaçlarını karşılayıp, sosyal ve duygusal becerilerini de desteklemek, aynı zamanda çocukların öz düzenleme, duygusal farkındalık, sosyal beceri, empati, öz farkındalık, kendini güdüleme gibi beceriler bakımından zengin bir eğitim alarak desteklenmesi gerekmektedir (MEB, 2013, Poyraz ve Dere, 2012). Hızla ilerleyen ve değişen çağımızda, eğitim alanında farklı ihtiyaçların ortaya çıkması ile birlikte geleneksel bir kültürden demokratik bir kültür anlayışına geçiş gerçekte gerçekleşmiştir ve eğitim kurumlarımızın eğitim anlayışında da değişikler meydana gelerek bu geçişin etkisi altında kalmıştır. Bunun sonucunda da bireyleri diğerlerinden farklı kılan, bireye özgü duygular, inanışlar ve algılar ile ilgilenen, bireylerin bu özelliklerinin gelişmesi ve desteklenmesi için sınıf ve okul ortamlarının düzenlenip oluşturulması gerektiğini savunan bir eğitim anlayışı benimsenmeye başlamıştır. Yirmi birinci yüzyılın ortalarında benimsenmeye başlayan ve Hüranist Eğitim Anlayışı olarak bilinen yaklaşım, bireylerin duygusal farkındalık, algı, inanç, empati, benlik saygısı gibi duyuşsal özellikleri ile bilişsel öğrenmeler arasında bir bağ olduğunu savunmaktadır ve bu bağ günümüzde git gide daha iyi anlaşılacaktır. Sınıf içerisinde demokratik ve destekleyici ortamlar sağlandığı takdirde bireylerin duyuşsal özelliklerinin olumlu yönlü farkındalığı

artmakta ve duygusal okuryazarlık becerilerinin yüksek olabilmesi sağlanmaktadır. Çocukların duygusal okuryazar olan bir okul ya da sınıf ortamında eğitim görmeleri bilişsel gelişimlerine ve öğrenmelerine de katkı sağlamaktadır (Kandemir ve Dündar, 2008)

“Duygusal okuryazarlık” kavramı ilk olarak Claude Steiner tarafından ortaya atılmıştır. Steiner kavramı kuramsallaştırarak literatüre çok büyük katkı sağlamıştır. Steiner’e göre duygusal okuryazarlık çoklu becerilerden oluşur ve bu becerilere sahip olan insanlar duygularıyla baş edebilir. Duygusal okuryazarlık kuramının temelleri arasında kişilerin hem kendisinin hem de karşısında etkileşim içerisinde bulunduğu kişilerin duygularını anlaması, tanıması, bu duyguları uygun şekilde ifade edebilmesi ve duygulara cevap verebilmesi yer almaktadır (Steiner, 2003). Steiner’in yapmış olduğu çalışmalar ve ortaya attığı kuramından sonra araştırmacılar duygusal okuryazarlık alanına yönelmişler ve duygu-birey-toplum ilişkisini konu alan çalışmalara ağırlık vermişlerdir. Araştırmaların artmasıyla farklı bakış açıları ve düşünceler ile ele alınan Duygusal Okuryazarlık kavramının genel olarak bireyin kendisinin duygularını ve çevresindeki diğer bireylerin duygularını doğru bir şekilde anlayabilme, isimlendirebilme, aktarabilme, yorumlayabilme ve bu beceriler sayesinde uygun ve doğru tepkiler geliştirebilmesini sağlayan bir kavram olduğu söylenebilir (Faupel, 2003, Joseph, Strain ve Ostrosky, 2005, Roffey, 2008, Yeigh, 2016, Ware, 2004). Kuramın kurucusu Steiner, Duygusal okuryazarlık kavramının beceriler bütünü olduğunu ve bu becerilerin kazanılabilmesi için duygusal okuryazarlığın alt boyut davranışlarının kazanılması gerektiğini düşünür. Bu alt boyut davranışları, bireyin kendi duygularının farkında ve bilincinde olması, başka bireylerin duygularını anlayabilmesi (empati kurabilmesi), bireyin kendi duygularını yönetebilmesi, duygusal hasarı gidermesi ve tüm bu becerileri kapsayan duygusal etkileşim geliştirebilmesidir. Bu beceriler dinamik bir süreci kapsar ve yaşamın her döneminde yaşantılar yoluyla öğrenilebilir (Steiner, 2003). Duygusal okuryazarlık hayatın herhangi bir noktasında öğrenilebilir; ama duygusal okuryazarlığın en iyi öğrenilebileceği dönem çocukluk dönemidir. Daniel Goleman’ın fırsat penceresi diyerek duygusal becerileri çocukluk döneminde öğrenmenin daha sonra öğrenmekten daha farklı olduğunu açıklamaktadır (Goleman, 2017). Çocuklar, duygusal okuryazarlığı bunu onlara gösterir göstermez öğrenmeye başlarlar. Genellikle çocuklar cümle kurmaya başladıklarında duyguları hakkında çocuklarla konuşulabilir. Çocuklar yaklaşık 2-3 yaşındayken, suçlu hissetmeye başlarlar ve diğerleriyle empati kurabilirler, böylece neden oldukları acı için özür dileyebilirler (Steiner, 2014). 3 yaşına geldiklerinde çoğu duyguyu ifade edebilirler ve deneyimler. Küçük çocuklar genellikle hissetmiş oldukları duyguyu söz ile ifade edebilme konusunda zorluk yaşarlar. Oysa çocuklar bir duyguyu ifade edebildiklerinde, bütün duygularını sözel olarak ifade edebileceklerini öğrenerek ihtiyaçları ile bağlantılı olan duygularını karşısındakilere ifade etmeye başlarlar (Page ve Page, 2000). Öyleyse insan hayatında merkezi bir yere sahip olan “duygu” nun okul öncesi eğitimde yeri nedir?

Gelişen ve sürekli değişen dünyamızda, barış içerisinde yaşayan, hoşgörülü, duygularını ifade edebilen, empati becerisi yüksek, diğer kişilerin duygularını anlayabilen ve farklılıkların farkında olup

saygı duyabilen çocuklar yetiştirmek için erken çocukluk döneminde verilen eğitimler ve atılacak adımların önemi çok büyüktür. Erken çocukluk döneminde çocuklar okul ortamlarında birçok duygu durumuyla karşılaşır ve akranlarıyla paylaşım içerisine girerek iletişim kurmaya başlarlar. Bu dönemde başlayan duygu gelişimi ile çocuklar yüz ifadelerini tanımaya başlarlar (Kocabaş ve Vural, 2011). Bu tanımlarla birlikte arkadaşları ile duygusal iletişim ve paylaşımları gerçekleştiren çocuklar için mutlu olduğu, öfkeli olduğu, üzülmesi, korktuğu ve endişelendiği durumları dile getirmesi, arkadaşlarının da duygularını anlayabilmesinin önemi çok büyüktür. Çocukların kendilerini tanıması, duygularını anlaması, duygularını ifade edebilmesi ve duygularını yönetebilmesi, karşısındakinin duygularını anlaması, empati geliştirebilmesi önemli beceriler arasında yer almaktadır ve çoğu beceri de bu dönemde kazanılarak çocukların sonraki yaşantılarını etkilemektedir (Kocabaş ve Vural, 2011, Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007). İçerisinde duygusal okuryazarlık becerilerinin de bulunduğu Sosyal ve Duygusal Öğrenme Programı (SEL) duygusal okuryazarlık eğitiminin başta öğrenci olmak üzere, öğretmen, personel, okul ortamı, ebeveynler ve bütün diğer paydaşlar üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucunu göstermiştir (Sutton ve diğerleri, 2015). Yapılan çalışmalarda duygusal okur yazarlık eğitiminin özellikle de okul ortamlarında gerçekleştiği zaman belirli duygu, bilgi, beceri ve deneyimleri kullanma yoluyla yapılması gerektiğine, temel ilkelerin benimsenmesine ve sürece yayılmasına vurgu yapılmıştır (Ware, 2004, Faupel ve Sharp 2003 ve Killick, 2006) Literatüre bakıldığında duygusal okuryazarlık becerisini geliştirmek için çok farklı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Dans-Hareket Terapisi'nin duygusal okuryazarlığa olumlu katkılarda bulunduğu ve duygusal okuryazarlık becerilerini geliştirdiği kanıtlanmıştır (Meekums, 2008). Duygusal Müfredat adı verilen müfredat sayesinde öğrencilerin kendi duygularını tanımları, anlamaları ve ifade etmeleri, başkalarının duygularını tanımları ve anlamaları, duygularını kontrol ederek duygularını uygun yollarla ifade etmeleri ve arkadaşlık ilişkilerinde çeşitli sosyal becerileri geliştirmeleri desteklenmiştir (Cornwell ve Bundy, 2009). Duygusal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kelime öğretiminin ve kelimelerin kullanımının önemini çok büyük olduğunu (Hein, 2013), kelime öğretimi ve kelimelerin kullanımında resimli öykü kitapları dilin kullanımı ögesi sayesinde, çocukların duygusal ifadeleri kullanmasına, duygularını ifade etmesine ve insan yaşamındaki gerçekleri anlamlandırmasına katkı sağladığı (Ural, 2018) duygusal okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında resimli öykü kitaplarının da önemli olduğu (Koçak, 2018) tespit edilmiştir. Yapılan bir diğer çalışmada ise doğada yapılan etkinliklerin duygusal okuryazarlık becerileri ve iyi olma halleri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu kanıtlanmıştır (Acton ve Carter, 2016)

Çocuklar için duyguları anlamak ve fark etmek becerisi, olumlu sosyal ve duygusal gelişim için kritik bir şekilde önemlidir.

Çok sayıda çalışma okul öncesi eğitim programlarına duygusal yetkinliklerin geliştirilmesine yönelik amaçların dahil edilmesinin önemini vurgulamakta ve duyguların okul öncesi eğitim müfredatının bütün boyutlarına yerleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Berk, 2006, Senemoğlu,

2011, New ve Cochran, 2007, McCartney ve Philips, 2008, Şahin, 2015). Okul öncesi dönemde eğitim ve öğretim ortamlarının duygulara yönelik düzenlenmesi, çocuklar için duygusal okuryazarlık becerilerin desteklenmesi amacıyla programlarda eğlenceli ve katılımcı etkinliklere yer vermek önemlidir (Kocabaş ve Vural, 2011, Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007). Öğretmenler çocukların sosyal, duygusal becerilerini desteklemek ve duygularını ifade edebilmelerini sağlamak için etkili araçlar ve yöntemler kullanmak istemektedirler. Kimlikli Bebekler çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyen bir yaklaşım ve araç olarak kullanılmaktadır (Pierce ve Johnson, 2010).

Kimlikli Bebekler Yaklaşımı

Kimlikli Bebekler Yaklaşımı, erken çocukluk döneminde farklılıklara saygı eğitimi içerisinde yer alarak, çocukların farklı cinsiyet, kimlik, ten rengi, ırk ve engele sahip olan kişilere saygı göstermelerini, adalet ve eşitlik gibi konularda duyarlı olabilmelerini sağlayan, çocukların duygusal okuryazar olabilmelerini, duygularını anlayıp ifade edebilmelerini, karşısındaki kişilerin duygularını anlayabilmelerini, empati kurabilmelerini destekleyen, problemlere çözüm üretebilmelerinde ve ön yargı ile mücadelede kullanılan güçlü bir araçtır (Aktan Acar ve Çetin, 2017). Kimlikli Bebekler Yaklaşımı içerisinde yer alan hikaye anlatma oturumlarında, uygulayıcılar kolaylaştırıcı olarak rol üstlenirler ve çocukları duygularını ifade etmeye teşvik ederler (Brown, 2011). Kimlikli Bebek hikâyeleri erken çocukluk döneminde, çocukların kazanmasını istediğimiz ve önem verdiğimiz sosyal, duygusal ve kişisel becerileri kapsayan bu alandaki hedeflerin planlanıp uygulanmasında önemli rol oynar (Divrenge ve Aktan, 2010). Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kimliği ve değerleri, ön yargıyı, insan hakları konularını hikâyeler ve karşılıklı konuşma şeklinde olan oturumlar aracılığı ile farklılıklara odaklanarak yetişkinlere ve çocuklara aktarmaya çalışan aktif bir öğrenme yaklaşımıdır (Brown, 2001). Brown'un aktarımına göre Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın yaratıcısı Kay Taus bebekler için şunları söylemektedir: *"Bebekler farklıdır çünkü onlar sınıfımızda olan çocuklar gibi benzer bireysel kimliklere sahiptirler. Onların bir aileleri vardır, belirli bir yerde yaşarlar, evde ya da apartman dairesinde, arkadaşları vardır ve bu özel durumlar asla değişmez."* (Taus, 1987; akt. Brown, 2001). Literatür incelendiğinde, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın teorik alt yapısı, Vygotsky ve Bruner'in teorilerine dayanmaktadır. Vygotsky ve Bruner çocuklara verilen fırsatlar doğrultusunda bilişsel gelişimlerinin artacağını, düşünmenin özgün ve yaratıcı yollar ile gelişeceğini vurgularlar. Vygotsky'nin "yakınsal gelişim alanı" (zone of proximal development) ve Bruner'in "yapı iskelesi" (scaffolding) kavramları Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın hikaye anlatma oturumlarında yetişkin rehberliğinde çocuklarla ve bebek arasında gerçekleşen sosyal etkileşim ile yakından ilişkilendirilmektedir. (Brown, 2001).

Kimlikli Bebeklerin çocukların kendi hayatlarında da karşılaşabilecekleri hikâyeleri, küçük çocukların, çok erken yaşlardan başlayarak karşılaştıkları ön yargılarla ve ayrımcılıkla mücadele edebilmelerinde etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Uygulayıcılar çocuklara sağlamış oldukları rahat, destekleyici, sıcak ve karşılıklı konuşma şeklinde devam eden hikâye anlatma ve dinleme

ortamlarında çocuklara duygularını ifade etme, önyargı ve ayrımcılık konularında neler hissettiklerine ve düşündüklerine dair sorulan sorulara cevap verme şansı sağladılar. Ayrıca tarih boyunca çocukların hayatlarının merkezlerinde yer alan ve aileler, büyükanneler, büyükbabalar tarafından kullanılan, nesilden nesle aktarılan, kültürel geçmişin geleceğe taşınabilmesini sağlayan hikâyeler erken çocukluk döneminde çocukların kazanması yönünde hedeflenen kişisel, sosyal ve duygusal gelişim özelliklerinin kazandırılmasında aktif bir yoldur (Divrenge ve Aktan, 2010). Bu yüzden de Kimlikli Bebeklerin hikâyeleri çocuklar için sihirli bir güce sahiptir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nda çocuklar ile bebek arasındaki ilişkinin güçlü bir şekilde kurulması çok önemlidir. Kimlikli Bebekler ile ilgili yapılan çalışmalardan birisinde en güçlü olarak hatırlanan bebek hikayelerinin çocukların mevcut bilgi birikimi ile bağlantılı olanların olduğu ve Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın içeriğindeki bebeklerin çocukları heyecanlandığı aynı zamanda aileleri büyülediği görülmüştür (MacNaughton, 1997). Başka bir çalışmada ise 3-6 yaş çocukların bebeklere karşı pozitif tutum geliştirdikleri ve onlara karşı sevgi gösterdikleri, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın çocuklarla yapılan oturumlarda çok işlevsel olduğu sonucuna ulaşılmıştır (McClements, 2004). Çocuk ve bebek arasındaki ilişkinin kurulması, çocuk ve bebek arasındaki benzerlik ile farklılıkların konuşulduğu karşılıklı etkileşim içerisinde bir paylaşım ile ve çocukların bebek hakkındaki duygularını ve düşüncelerini aktarması ile ya da bunları teşvik etmek ile geliştirilebilir. Yapılan bir eylem araştırması çalışmasında ise öğretmen görüşlerinden Kimlikli Bebekler Yaklaşımı uygulamalarının çok uzun zaman aldığı ve grupta çok fazla sayıda çocukla uygulama zorluğunun olduğuna ulaşılmış olsa da çocukların bebeklere heyecanla tepki gösterdiği ve onlarla harika bir empati kurdukları tespit edilmiştir (Cook, 2004). Çocuklarla açık uçlu sorular aracılığıyla yürütülen, karşılıklı diyalogları içeren, bebeğin problemi hakkında düşündüren, çocukların duygularını ifade etmesini teşvik eden oturumlar sayesinde, çocukların eşitlik, adaletsizlik ve farklılıklar üzerine bir tutum geliştirmeleri desteklenir (Smith, 2009) ve Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumları aracılığı ile çocukların birbirlerine ve diğerlerine eşitlik anlayışını açıklayıp konuşmalarına katkı sağlanır (MacNaughton, 1997).

Kimlikli Bebekler Yaklaşımı 1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin Kalifornia eyaletinde okul öncesi öğretmenliği yapan Kay Taus tarafından geliştirilmiştir. Farklı etnik gruplardan ve kültürlerden gelen çocuklardan oluşan sınıfta, siyah ve diğer azınlık gruplara mensup ailelerin çocuklarının hayatlarını yansıtmak için materyal bulmakta güçlük çeken Taus, sınıftaki uygulamalarda eğitsel materyal ihtiyacını gidermek, sınıftaki farklılıkları çocuklara tanıtmak, farklılıklara saygı duymalarını desteklemek amacıyla çeşitli bebekler yapmıştır (Divrenge ve Aktan, 2010). Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ayrımcılıkla ve ön yargı ile mücadele etmede güçlü bir araç olarak kullanıldığından temelleri Derman- Sparks ve ABC Task Force tarafından bir eğitim programı olarak yazılı hale getirilen Farklılıklara Saygı Eğitimi Programı düşüncesine dayanmaktadır (Aktan Acar ve Çetin, 2017). Derman-Sparks, Kimlikli Bebekler'i, her türlü önyargıyla baş etme konusunda etkili bir araç olarak nitelendirmiştir (Divrenge ve Aktan, 2010). Güney Afrika'da yürütülen 4-6 yaş

çocukların katılımcı olduğu ve Kimlikli Bebeklerin kullanıldığı bir çalışmada, Önyargı Karşıtı Müfredatın çocukların ve öğretmenlerin davranışlarını pekiştirdiği çocukların empati ve problem çözüme becerilerinin güçlü bir şekilde desteklediği, Önyargı Karşıtı Müfredat ile ilgili eğitim alan öğretmenlerin kişisel tutumları konusunda daha bilinçli oldukları ve eğitim uygulamalarını değiştirdikleri sonucuna varılmıştır (Biersteker ve Ngwevela, 2002). Yapılan en önemli çalışmalardan birisinde ise Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Eğitimi'nin ve uygulamalarının hem öğretmenler hem de çocuklar arasındaki ayrımcılığı en aza indirdiği, empati ve benlik saygısını yükselttiği tespit edilmiştir (Smith, 2009). Smith ve Bozelek (2010) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise Kimlikli Bebekler baskı-karşıtı çalışmalarda pratik bir uygulama örneği olarak kullanılmıştır. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın sosyal çalışma müfredatında nasıl yer alacağı ve öğrencilerin bu yaklaşımı alan çalışmalarına nasıl dahil edebilecekleri bu araştırmada tanımlanmıştır. Jesuvadian ve Wright (2011) tarafından yürütölen bir başka çalışmada Kimlikli Bebeklerin 4-6 yaş arasındaki çocukların stereotiplerin ve ayrımcılığın bilincinde olduğu, ayrıca bir grup azınlık çocuğun koyu ten rengine sahip kimlikli bebeğin ortaya konulan ikilemine ve arkadaşlıklar kurmasındaki yetersizliklerine derin bir empati gösterdiği ortaya konmuştur. Amerika'da lisans düzeyindeki öğretmen adayları ile yürütölen bir diğer araştırmada ise, hizmet öncesi öğretmen adaylarının farklılıklar konusunda farkındalığını artırmak için bebekler kullanılmış, öğretmen yetiştiren programların bir amacının da, öğretmen adaylarını, ait oldukları topluluk dışında dil, kültür ve ırk farklılığı olan çocuklarla çalışmaya hazırlamak olduğu belirtilmiştir (Louge ve Kim, 2012). Avustralya'da yürütölen bir başka çalışmada ise kültürel çeşitlilik kavramı Kimlikli Bebekler Yaklaşımı aracılığıyla kültürel çeşitlilik kavramı işlenmiş 6-7 yaşındaki çocuklar bebeklerin nitelikleri ve konumlarının nasıl olduğunu daha kolay anlayabilmiflerdir. Çalışmada okul toplumunu ırk ve ten renginin nasıl açıkça ve gizlice etkilediği ortaya konmuştur (Srinivasan ve Cruz, 2015).

Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kimlik, değerler, önyargı, insan hakları gibi konulara odaklanarak, hikâyeler aracılığıyla çocukların hem farklılıkları kabullenmesinde hem de başkalarını rahatsız etmeyecek şekilde ve içine almayı destekleyecek evrensel anlatım gelenekleri ile adaletsizlik, önyargı, eşitlik gibi konuları konuşma fırsatı sağlayarak duygusal okuryazarlığı ve özsaygıyı oluşturmayı destekler (şensoy, 2013). Babette Brown'un (2008) çalışmasının bulguları İngiltere'deki öğretmenlerin bebekler ve önyargı karşıtı konularda çalışmada isteksiz olduklarını açığa çıkarmaktadır ancak bebekleri kullanan öğretmenlerin birçoğu çocukların doğal, samimi yanıtlar verdiklerini, bebeklerle empati kurduklarını söylemiştir ve öğretmenler en çok duygusal gelişimle ilgili senaryolar tercih etmiştir. Buchanan (2007) ise yürüttüğu çalışmasında, duygusal okuryazarlığı geliştirmede Kimlikli Bebeklerin gücünü açıklamış, duygusal okuryazarlık eğitiminin beş hedefine bazı boyutlarda ulaşıldığı ve duygusal okuryazarlığın gelişmesinde, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın başarısının bir anahtar olduğunu ortaya koymuştur. Ann Irish (2009) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise okul öncesi dönem çocuklarına yönelik geliştirilen Duygusal Okuryazarlık Programı'nın Ububele-Kimlikli

Bebekler ile etkililiğini değerlendirilmiş ve müdahaleye maruz kalan çocukların duygusal okuryazarlığının önemli ölçüde etkilendiği ortaya koyulmuştur. Kimlikli Bebekler kullanılarak hazırlanan Duygusal Okuryazarlık Programının etkililiğini incelemek için yapılan bir diğer çalışmada ise, Kimlikli Bebeklerin küçük çocukların duygusal ifade etme yeteneklerini, duygu yönetimlerini ve duygusal okuryazarlık gelişimlerini desteklemek amacıyla eğitimsel ve tedavi edici güçlü bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın, nitel sonuçları katılımcıların kendi duyguları ve diğerlerinin duyguları hakkında konuşabildiklerini ve düşünebildiklerini göstermiştir (Barnfather ve Amod, 2012). İngiltere’de yrtlen bir diğer çalışmada ise Kimlikli Bebekler okul ortamında çocukların kişisel, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla kullanılmıştır ve çalışmada elde edilen bulgular arkadaşlık olgusu üzerinde değerlendirilerek çocukların bebekler ile bağ kurdukları sonucuna ulaşılmıştır (Carter ve Nutbrown, 2016).

nyargı konusunda uzman olan ve Kimlikli Bebekler Eğitimi veren Babette Brown ilk defa 2000 senesinde, Danimarkalı ve Finlandiyalı iki meslektaşı ile birlikte ortak yrttğu Avrupa Birliği Comenius Projesi’yle bebekleri İngiltere’de çalışmalarda kullanmıştır. Ardandan başta Almanya, Avusturya, İzlanda olmak üzere farklı Avrupa lkelerinde eğitimler vermiştir (Divrenđi ve Aktan, 2010). 2002 yılında Babette Brown’dan eğitim olarak Eğitmen Eğitimcisi olan Prof. Dr. Ebru Aktan Acar lkemizde Kimlikli Bebekler Yaklaşımı’nı yaygınlaştırma konusundaki çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye’de Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile ilgili yapılan çalışmalar daha çok proje ve uygulama boyutunda yer almaktadır. Türkiye’de Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile ilgili ilk uygulama, Prof. Dr. Ebru Aktan Acar ve Dr. Öğr. Üyesi Işık Kamaraj tarafından çocuklarla gerçekleştirilen Ayşe Bebek Uygulamasıdır. Türkiye’deki ilk Kimlikli Bebekler uygulaması olan Ayşe Bebek, barış gibi soyut bir kavramın “Kimlikli Bebekler Yaklaşımı” kullanılarak ele alınmasını ve Barış Eğitimi’ne yönelik kullanılan ğretim yöntemlerinin (drama, rol oynama gibi) eşitliliğinin arttırılmasını sağlamıştır. Kimlikli Bebeklerin sınıf ortamında uygulanabilmesine ilişkin çocuklar ve öğretmenlerden dönütler elde edilmiştir (Aktan Kerem & Kamaraj, 2006). Diğer bir uygulama ise yine Çanakkale Onsekiz Mart niversitesi ocuklar Evi’nde 2007-2008 eğitim-ğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Barış, ayrımcılık ve bir arada yaşama kavramları Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak Peter Bebek Uygulaması ile ele alınmıştır. Kimlikli Bebeklerin kültürlerarası hikyelere dayanan uygulaması sayesinde önyargı ve ayrımcılığa karşı sınıf ortamlarında kullanılabilen güçlü araçlar olduğu ve sıcak, destekleyici ve farklılıkları destekleyen bir sınıf ortamı yarattığı grlmştır. Ayrıca uygulama sayesinde okul öncesi öğretmenleri önyargılarla mücadele etme konusunda daha derin bir anlayışa sahip olmuşlar, çocukların duygularını ifade edebilmeleri ve empati becerilerini geliştirebilmeleri için tutumlarını olumlu yönde değiştirmişlerdir (Aktan Kerem, Etienne, Maciar ve Verkest, 2008). Türkiye’de yapılan projelerden birisi olan DPT- SODES Projesi kapsamında Mardin Ortak Kadınlar İş birliği Derneği (MOKİD), Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Çanakkale Onsekiz Mart niversitesi iş birliği “*Kimlikli Bebekler Projesi*”

süresince elde edilen veriler, yüksek lisans tez çalışması olarak Hilal Şensoy (2013) tarafından analiz edilmiş olup, ülkemizde Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile ilgili yapılan ilk çalışma olarak literatürde yer etmiştir. Yapılan bu araştırmanın sonucunda ise kimlikli bebekler uygulamasının çocukların en çok olumlu yönde empati kurma ve problem çözme becerilerini etkilediği ortaya atılmıştır (Şensoy, 2013). Türkiye’de Kimlikli Bebekler ile ilgili yapılan bir diğer proje ise Yüksek Öğrenimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET) ve Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (BEUAM) işbirliği ile yapılan "*Barışçıl Okuldan Toplumsal Barışa – Demokratik Yurttaş Eğitimi (DEYE) Projesi*"dir. Kimlikli Bebekler Uygulamalarından psikolojik danışmanlar özellikle farklılıklara saygı, empati geliştirme, erken yaşta iletişim, ilişkileri pekiştirme ve sorun çözümü gibi konularda faydalanmışlardır (Aktan Acar ve Çetin, 2017; YÖRET, 2013). Kimlikli Bebeklerin daha çok çocuk ve öğretmen ile bir araya gelmesi amacıyla Türkiye’de ilk kez Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğretim üyesi aynı zamanda bu tezin tez danışmanı, Kimlikli Bebekler Eğitmeni olan Prof. Dr. Ebru Aktan Acar ve Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Komisyonu Üyesi Maggie Pınar tarafından 24-25 Şubat 2018 tarihinde ÇABAÇAM’da Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Uygulayıcı Eğitimi Sertifika Programı açılmıştır ve sertifika programları devam etmektedir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı’nda bebekler çok güçlü araçlardır ve Kimlikli Bebekler Yaklaşımı’nın oturumlarda uygulanması gereken bazı genel aşamaları vardır. Bu aşamaların uygulayıcılar tarafından sertifika alındıktan sonra iyice içselleştirilip uygulamaların yapılması en doğrusudur (Aktan Acar ve Çetin, 2017). Bu çalışmada da araştırmacı sertifika programına katılarak uygulayıcı olmaya hak kazanmış ve araştırmacı tarafından, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak çocukların duygusal okuryazarlık becerilerini desteklemek amacıyla uygulamalar yapılmış ve bu uygulamalar esnasında Kimlikli Bebek Ali ve Masal çocuklarla buluşturulmuştur.

Kimlikli Bebekler, duygusal okuryazarlık kavramı bünyesinde duygusal farkındalık, empati, sosyal beceri, öz farkındalık, öz düzenleme, kendini güdüleme gibi boyutları bulundurduğundan dolayı duygusal okuryazarlığı destekleyecek bir araç olarak kullanılabilir ve bu çalışmada araştırmacı tarafından, okul öncesi dönemindeki çocukların duygusal okuryazarlıklarını destekleyen çalışmalar/etkinlikler ile Kimlikli Bebekler Yaklaşımı’nı ilişkilendirilerek oturumlar ve etkinlikler hazırlanmıştır. Bu oturumlar ve etkinliklerin erken çocukluk dönemindeki çocuklarla birlikte sınıf içi uygulama sürecinin nasıl işlediği ve duygusal okuryazarlık becerilerine nasıl katkı sağladığı değerlendirilmiştir.

Alt Problemler

Bu çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlar ve etkinlikler, çocukların kendi duygularını bilmelerini, duygularını tanımlarını ve ifade etmelerini nasıl etkilemiştir?

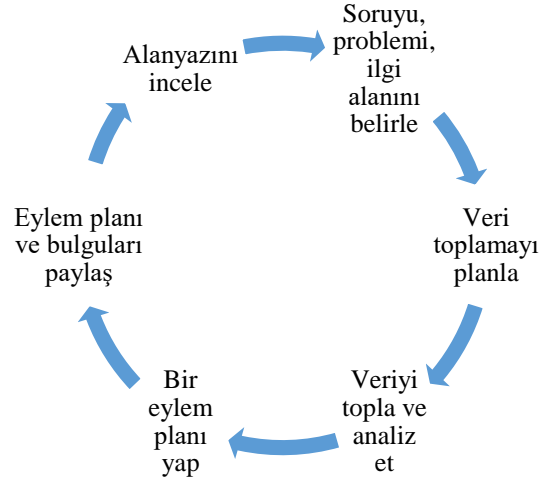
- Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlar ve etkinlikler, çocukların iyi bir empatiye sahip olmalarını (içten empati kurmalarını) nasıl etkilemiştir?
- Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlar ve etkinlikler, çocukların duygularını yönetmelerini nasıl etkilemiştir?
- Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlar ve etkinlikler, çocukların duygusal hasarı gidermelerini nasıl etkilemiştir?
- Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlar ve etkinlikler, çocukların duygusal etkileşim geliştirmelerini nasıl etkilemiştir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Yapılan bu araştırma nitel araştırma modelinde, eylem araştırması (action research) şeklinde desenlemiştir. Eylem araştırmaları, uygulamada çıkan sorunların anlaşılmasına ve çözümlenmesine yönelik uygulayıcıların tek başına ya da bir araştırmacı ile uygulama sürecini çalışmalarını içerir. Araştırma ile uygulamayı bir araya getiren ve böylelikle araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını kolaylaştıran bir yaklaşımdır. Nitel araştırma yöntemlerinde vurgulanan “araştırmacının katılımcı rolü ve aynı zamanda veri toplama aracı olması” durumu eylem araştırmasında kendisini güçlü bir şekilde gösterir. Eylem araştırmaları süreç odaklıdır ve son yıllarda eğitim alanında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Yıldırım ve şimşek, 2013). Bu modelin tercih edilmesinde araştırmacının uygulamada bazı yenilikler ve değişiklikler yaparak çözüm üretme arayışında olması ve eylem araştırmasının araştırmacıyı sürece dahil ederek, araştırmacının kendisini geliştirmesine imkan veren yapısının olması etkili olmuştur.

Eylem araştırmaları son yıllarda özellikle uluslararası alan yazında sıklıkla kullanılan, ulusal alan yazında da akademisyenler ve öğretmen araştırmacılar tarafından yavaş yavaş kullanılmaya başlayan bir araştırma deseni haline gelmiştir. Eylem araştırması genellikle bir yaklaşım, uygulama, yöntem ya da fikrin nasıl işlediğini ortaya koymak amacıyla düzenlenir. Amacı problemi çözmeye çalışma, değerlendirme ve yöntemlerin, yeni uygulamaların, fikirlerin nasıl çalıştığını tespit etmektir. Eylem araştırmasının adımları vardır fakat bu adımlar evrensel bir sıralama şeklinde katı değildir. Bazı adımlar esnasında yeni sıralamalar yapılabilir, bazı adımlar tekrarlanabilir ve bazı adımlar yeniden düzenlenebilir (Johnson, 2015). Eylem araştırmaları doğrusal olarak ilerlemek zorunda değildir.

Şekil 1 Eylem Araştırması Süreci Adımları. Johnson (2015)

Eylem araştırmaları tür bakımından alan yazında farklı biçimlerde sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmaların temel çıkışını ise araştırmacıların amacı belirlemektedir. Berg (2001) yapmış olduğu çalışmada alan yazını incelemiş ve farklı yaklaşımları bir araya getirerek eylem araştırmasını teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması, uygulama/karşılıklı iş birliği/tartışma odaklı eylem araştırması, özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması olmak üzere üç tür altında toplamıştır. Berg'in yaptığı bu sınıflamaya uygulayıcının da eylem araştırması yapabileceği dördüncü bir tür de eklemek mümkündür. Uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu bu türde araştırmacı uygulamayı sürdürürken aynı zamanda belirlediği soruna ilişkin veri toplamayı da sürdürmektedir. Bu veriler uygulayıcının tuttuğu notları, gerçekleştirdiği kayıtlar (video, ses kaydı vs.) bir meslektaşının gözlemi, dokümanların incelenmesi gibi farklı veri toplama çeşitleri ile elde edilebilir (Johnson, 2015). Bu tür, Hendricks'in (2006) bahsettiği katılımcı eylem araştırması ile benzerdir. Bu türe göre katılımcı eylem araştırmaları, sosyal ve işbirliğine dayalı araştırma süreçleridir. Değiştirilmesi istenen gerçeklerin kapsamlı bir kuramsal değerlendirme sonucu ortaya atıldığı, genellikle yeni bir uygulamanın denendiği bir türdür. Bu çalışma uygulayıcının aynı zamanda araştırmacı olduğu eylem araştırması türüne girmektedir. Diğer yandan da Hendricks'in (2006) ortaya koyduğu katılımcı eylem araştırması türüne de dahil olmaktadır. Çünkü uygulayıcı araştırmasını sürdürürken, kimlikli bebekler oturumlarını gerçekleştirirken, aynı zamanda verileri toplayan kişi konumundadır ve daha önceden belirlenmiş bir kuramsal çerçeve içerisinde yer alan Kimlikli Bebekler Yaklaşımı uygulamalarını değerlendirmektedir.

Katılımcılar /Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, üniversite, yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerinin paydaşlarının iş birliği ile Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi bünyesinde kurulan ÇABA Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Merkezi'nde (ÇABAÇAM) 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 48 ile 72 ay arasındaki çocuklar oluşturmuştur. ÇABAÇAM, Çanakkale ve çevresinde şartları sosyoekonomik olarak elverişsiz gruplardan gelen, gelişimleri farklı nedenlerden dolayı risk

altında olan okul öncesi eğitim alamayan 4-6 yaş arasındaki sığınmacı ve Türk çocuklara, bu çocukların ebeveynlerine, üniversitenin yüksek okul, fakülte ve enstitülerinde öğrenim gören öğretmen adaylarına destek veren bir kurumdur.

Araştırma temel olarak çocuklar ile birlikte yürütülse de araştırma kapsamında hazırlanan eylem planı çerçevesinde çeşitli aşamalarda görüşmeler esnasında ve toplantılarda çocukların anneleri, ÇABAÇAM'daki gönüllü iki öğretmen adayı (ana eğitmen) ve araştırmacının kendisi de araştırmanın katılımcılarına dahil olmuştur. Çalışma grubunda 7'si erkek (%58,33), 5'i kız (%41,67) olmak üzere toplam 12 çocuk yer almaktadır. Araştırmaya katılan çocukların 7'sinin doğum yeri Çanakkale (%71,45), 1'inin doğum yeri Osmangazi (%5,71), 1'inin doğum yeri Van Erciş (%5,71), 1'inin doğum yeri Muş (%5,71), 1'inin doğum yeri İran (%5,71), 1'inin doğum yeri Afganistan Kabil (%5,71) olarak belirlenmiştir. Çocukların yaşları 48-72 ay arasında çeşitlenmektedir. Çocukların tamamı daha önce herhangi bir okul öncesi kurumunda eğitim almamıştır.

Çalışma grubunda ilk dönem 7 erkek çocuk, 5 kız çocuk olmak üzere 12 katılımcı bulunmaktadır. İkinci dönem iki çocuk taşındığı için 5 erkek çocuk ve 5 kız çocuk olmak üzere 10 çocuk ile araştırmaya devam edilmiştir. Katılımcı çocukların bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Katılımcı çocukların bilgileri

Sıra No	İsim	Cinsiyet	Yaş (Ay)	Doğum Yeri	Kardeş Sayısı	Kaçıncı Kardeş	Daha Önce Herhangi Bir Okul Öncesi Eğitim Programına Katıldı mı?
1	Ahmet	Erkek	55	İran	1	1	Hayır
2	Demir	Erkek	60	Çanakkale	1	1	Hayır
3	Mustafa	Erkek	49	Çanakkale	1	1	Hayır
4	Mehmet	Erkek	72	Osmangazi	3	3	Hayır
5	Ayşe	Kız	57	Çanakkale	2	1	Hayır
6	Gülây	Kız	57	Çanakkale	2	2	Hayır
7	Merve	Kız	52	Çanakkale	1	1	Hayır
8	Özge	Kız	48	Çanakkale	2	4	Hayır
9	Soner	Erkek	62	Kabil/Afganistan	5	1	Hayır
10	Tuğba	Kız	48	Çanakkale	2	2	Hayır

Araştırmanın örnekleme amaçlı örneklem metoduyla belirlenmiştir. Araştırmaya katılan eğitmen, çocuk ve ebeveynler amaçlı örnekleme yöntemlerinden Patton tarafından geliştirilmiş sınıflandırmasına göre seçilen ölçüt örnekleme olarak nitelendirilen örneklem türü yardımı ile belirlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın uygulama yapılacağı kurumun seçiminde, araştırmacı tarafından belirlenen temel ölçüt Çanakkale ilinde, ÇABAÇAM'da eğitim alan özellikle gelişimsel olarak risk altında olan dezavantajlı Türk ve sığınmacı ailelerin çocuklarının Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile deneyim sağlamasıdır.

Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmacısı belirlenen araştırma soruları kapsamında problemi daha ayrıntılı tanımlamak ve problemin çözümlüne yönelik öneriler elde edebilmek için ilgili alanda sistematik veriler toplanmaktadır. Eylem araştırmalarında toplanan verilerin niteliğini arttırmak için çeşitli veri kaynaklarından veriler toplanmakta ve karşılaştırmalar yapılarak verilerin geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2013). Eylem araştırmalarında çeşitleme (triangulation) veri toplama araçlarında, veri toplama kaynaklarında ve veri toplama tekniklerinde olabildiğince fazla kaynağa yönelmek anlamına gelmektedir (Johnson, 2015). Bu çalışmada uygulamaya katılan çocuklar, uygulamaya katılan çocukların anneleri, ÇABAÇAM'daki iki ana eğitmen ve araştırmacının kendisi olmak üzere dört farklı veri kaynağı yer almaktadır. Çocuklarla gerçekleştirilen uygulamalar esnasında çekilen video kayıtları, uygulamalar ve etkinlikler esnasındaki yapılan ses kayıtları, çocukların ürünleri, araştırmacının gözlemleri, saha notları, kontrol listeleri, araştırmacının günlüğü veri kaynaklarındandır. Bunun yanında velilerle yapılan küçük grup toplantıları/odak grup görüşmeleri, velilerle oluşturulmuş whatsapp grubu paylaşımları ve yorumları, eğitmenlerle yapılan sohbet tarzı yapılandırılmamış görüşmeler de araştırmada kullanılan veri toplama araçlarındandır. Araştırma boyunca katılımcıların isimleri değiştirilerek başka isimler verilerek gizlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

Video kayıtları ve ses kayıtları: Bu araştırmada yaklaşık oturumlar boyunca araştırmacının telefonu ile yaklaşık 10 saat video kaydı yapılmıştır. Aynı zamanda ses kayıtları video kayıtlarına göre daha hızlı, daha doğal, daha az rahatsız edicidir. (Johnson,2015). Bunun için özellikle gözlemler esnasında, sohbet ve odak görüşmelerde, çocuklarla yapılan bazı anlık etkinlikler ve diyaloglarda ses kaydı ve video kayıtları alınmıştır. Aynı zamanda çocukların okul ve ev ortamında ailelerine ve öğretmenlerine aktarımlarda bulunduğu esnada öğretmen ya da anneleri ses kaydı olarak araştırmacıya iletmiştir. Bu süreçlerde yaklaşık 5 saat ses kaydı verisi toplanmıştır.

Gözlem ve görüşme: Araştırmacı kimlikli bebekler oturumlarına hazırlık yapmak, ortamı ve çocukları daha iyi tanımak, çocuklarla etkileşimini arttırmak, çocukların özellikle çember saatindeki davranışlarını anlayabilmek, bu saatteki paylaşımları izleyebilmek ve duygu sözcükleri kullanımlarını değerlendirebilmek adına yapılandırılmamış gözlem tekniğini kullanmıştır. Bu tekniğe göre araştırmacı doğal ortamlarda herhangi bir forma bağlı kalmadan gözlemlerde bulunur (Yıldırım ve şimşek, 2013). Araştırmacı, 14.11.2018 tarihinden 02.01.2019 tarihine kadar, 6 hafta boyunca her çarşamba günü ÇABAÇAM'a giderek saat 8:30-13:30 saatleri arasında gözlem yapmıştır ve gözlemlerini araştırmacı günlüğüne not etmiştir. Bu araştırmada aynı zamanda da eğitmenler ile önceden belirlenmiş soruların olmadığı yapılandırılmamış sohbet tarzında görüşmeler yapılmıştır. Uygulamaya katılan çocukların uygulamanın değerlendirme aşamasında toplantıya katılan velileri ile de küçük odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler esnasında uzman görüşü alınarak hazırlanan odak grup görüşmesi soruları kullanılmıştır. Görüşme esnasında velilerden izin alınarak ses kaydı yapılmış, cevapları aynı zamanda da araştırmacı günlüğüne kaydedilmiştir.

Araştırmacı gnlg: Bu araştırmada, araştırmacı, araştırmanın başlangıcından sonuna kadar tarihsel bir sıralama ile gözlemlerini, izlenimlerini, analizlerini, kısa notlarını, çizimleri, direkt alıntıları, hatta duygu ve düşüncelerini, yani hem betimleyici hem de yansıtıcı gözlemlerini gnlgne not etmiştir. Bu günlük araştırmacıya araştırma soruları ile ilgili bütüncül bir bakış açısı kazandırarak verilerin analizi sürecinde araştırmacıya yol haritası olmuştur (Johnson, 2015). Araştırma süresince araştırmacı 35 sayfalık bir günlük oluşturmuştur ve bu sayfalarda yer alan verilerden bulguların tanılanmasında ve yorumlanmasında yararlanmıştır.

Whatsapp grup paylaşımları ve çocukların rnleri: Araştırma sürecine başlamadan önce eğitmenler ve velilerle yapılan toplantıda bilgilendirilme yapılarak bir whatsapp grubu açılmıştır. Eğitmenlerin araştırmacının olmadığı süreç içerisinde çocuklardan gelen dönütler ve ailelerin evde kimlikli bebekler oturumları öncesi sonrası ya da herhangi bir zamanda çocuklardan gelen dönütleri ve duygu ifadelerini paylaşmaları rica edilmiştir. Araştırmacı tüm bunları not defterine not ederek kayıt altına almıştır. Eylem araştırmalarında öğrencilerin çalışma örnekleri (rn) veri kaynağı olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerin işlerinin her parçasının toplanma zorunluluğu yoktur. rnlerinin problem durum ile ilgili olan ve zaman içerisindeki değişimleri anlamlandırmayı sağlayan örnekleri toplanabilir (Johnson, 2015).

Eylem Planı ve Veri Toplama Süreci

Araştırma öncesinde gerekli araştırma izinleri alınmış ve veri toplama süreci sistematik bir şekilde gerçekleşmiştir. Eylem araştırmalarında hangi verilerin toplanacağı, ne sıklıkla ve nasıl toplanacağı ve ne zaman toplanacağına dair bir plan vardır ve sistematik veri toplama sürecini içerir (Johnson, 2015).

Bu araştırmada öncelikle problemin tespit edilmesi, uygulama yapılacak olan ocuk grubunun duygusal okuryazarlık becerilerinin ne düzeyde olduğunu anlamak, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'na olan hazırbulunuşluklarını tespit etmek, çocuklarla etkileşimi arttırmak amacıyla Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Uygulayıcısı olan araştırmacı tarafından 6 hafta boyunca doğal ortamda yapılandırılmamış gözlem tekniği kullanılarak katılımcı gözlemler yapılmıştır. Bu gözlemler esnasında, ortamın sosyal boyutu, ortamda oluşan etkinlikler ve ortamda oluşan dil yani duygu ifadelerinin kullanılması ile ilgili gözlemler yapılarak araştırmacı tarafından araştırmacı gnlgne kaydedilmiştir. Yapılan gözlemler esnasında eğitmenlerle de sohbet tarzı görüşmeler devam etmiştir. Tüm bunların sonucunda çocukların duygusal okuryazarlık becerileri bakımından yetersiz oldukları, desteklenmesi gerektiikleri, duygu sözcükleri kullanımı olarak iyi, kötü, mutsuz, mutlu gibi çok az ve yetersiz sayıda sözcük dağarcıkları olduğu görülmüştür. Bu problemin çözülmesi adına gözlemlerden, ğretmen görüşlerinden ve velilerin yorumlarından yola çıkarak 3 tanesi Kimlikli Bebek Ali ile 3 tanesi de Kimlikli Bebek Masal ile olmak üzere 6 tane Kimlikli Bebekler Oturumu planlanmıştır. Kimlikli Bebek Oturumları planlandıktan sonra okuldaki eğitmenlerin desteği ve araştırmacının gözlemleri doğrultusunda

problem durumlar tespit edilerek Ali Bebek ve Masal Bebek'in kimlikleri oluşturulmuş, mutlu hikâyeleri ve özel durumları yazılarak formlara işlenmiştir.

Araştırmada veri toplamanın önemli bir kısmını Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumları oluşturmuştur ve araştırmacı tarafından planlanan 6 tane Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Oturumları uygulanmaya başlamadan önce velilerle toplantı yapılarak bilgi verilmiş ve velilerden veli izin formu ile imzalı olarak izin alınmıştır. Bu esnada onlara uygulamalar hakkında bilgiler verip uygulamalarında kullanacağı Ali ve Masal isimli kimlikli bebeklerini aileler ve öğretmenler ile tanıştırmıştır. Ailelerin dönütleri de önemli olduğu için, bir whatsapp grubu açılmış ve dönütlerini rahatlıkla yazabilecekleri konusunda aileler cesaretlendirilmiştir. Araştırmacı tarafından 6 tane Kimlikli Bebekler oturumu ve bu oturumlardan sonra tamamlayıcı etkinlikler planlanmıştır. Araştırmacı 15 hafta her çarşamba günü okula giderek Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumları sürecini gerçekleştirmiştir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumları çocuklarla çember saati zamanında, çember düzeninde gerçekleştirilmiştir. Bu oturumların uygulanması esnasında tüm oturumlar ve tamamlayıcı etkinlikler analizlerin yapılabilmesi için video kaydı altına alınmıştır. Bu oturumlar ve desteklenmesi hedeflenen duygusal okuryazarlık becerileri eylem planının başında belirlenmiş ve Tablo 1'deki gibi planlanmıştır. Tüm bu süreçlerde belirlenen iki ana öğretmen ile sohbet tarzı görüşmeler ile veriler toplanmıştır. 14.11.2018 ile 08.05.2019 tarihleri arasında her çarşamba günü devam eden 23 Haftalık sürecin ardından çocuk, veli ve öğretmenlerle değerlendirmeler yapılmış, velilere bilgi verilip katılan 6 veli ile odak grup görüşmesi yapılarak süreç sonlandırılmıştır. Araştırmacının gerçekleştirdiği gözlemler, etkinlikler ve eylem planı yer almaktadır.

Tablo 2 Etkinlikler ve eylem planı

Sıra No	Tarih	Etkinlikler ve Eylem Planı
1	14.11.2018	Ortamin ve çocukların etkinlikler esnasında gözlemlenmesi Eğitmenlerle görüşme
2	21.11.2018	Ortamin ve çocukların etkinlikler esnasında gözlemlenmesi
3	28.11.2018	Ortamin, çocukların gözlemlenmesi Eğitmenlerle görüşme
4	05.12.2018	Ortamin ve çocukların etkinlikler esnasında gözlemlenmesi
5	19.12.2018	Ortamin ve çocukların etkinlikler esnasında gözlemlenmesi
6	26.12.2018	Ortamin ve çocukların etkinlikler esnasında gözlemlenmesi Eğitmenlerle görüşme
7	02.01.2019	Çocuklara misafir geleceğinin söylenmesi
8	04.01.2019	Ailelerle toplantı, Kimlikli Bebekler Hakkında bilgi verilmesi, izin alınması
10	09.01.2019	Ali Bebek ile ilk uygulama ve tamamlayıcı etkinlik Ali ile tanışma defteri
11	16.01.2019	Ali'nin misket yollaması ve Ali'nin panosunun oluşturulması
12	06.02.2019	Ali'nin ikinciye geliş haberi ve ne hissettiklerinin konuşulması
13	13.02.2019	Ali Bebek ile ikinci uygulama ve tamamlayıcı etkinlik At yapımı
14	20.02.2019	Sevgi dolu hissetmek nedir?
15	27.02.2019	Ali Bebek ile üçüncü oturum, tamamlayıcı etkinlik Sevgi dolu bir sınıf
16	06.03.2019	Etkinlik: Ali atını hediye ettiği ve bıraktığı için Ne hissettik?
17	13.03.2019	Yeni bir misafir geleceğinin söylenmesi
18	20.03.2019	Masal Bebek ile ilk oturum ve tamamlayıcı etkinlik Masal'ın Bahçesi
19	27.03.2019	Sarılalım mı? Kitabının okunması Ne zaman sarılırız?
20	03.04.2019	Masal'ın hediye kozalak yollaması
21	17.04.2019	Masal Bebek ile ikinci oturum ve tamamlayıcı etkinlik Masal'ın kaktüslerine isim önerisi
22	24.04.2019	Hediye tohum topu verilmesi

23	08.05.2019	Masal Bebek ile üçüncü oturum ve tamamlayıcı etkinlik Masal'ın mutlu olması için ona resim çiziyoruz.
24	14.05.2019	Değerlendirme ve odak grup görüşmeleri

Tablo 3 Oturumlar ve desteklenmesi hedeflenen duygusal okuryazarlık alt boyut becerileri dağılımı

	Duyguları bilme, duyguları tanıma ve duyguları ifade etme alt boyutu	İyi bir empatiye sahip olma (içten bir empati kurma) alt boyutu	Duygularını yönetme alt boyutu	Duygusal hasarı giderme alt boyutu	Duygusal etkileşim geliştirme alt boyutu
1. Oturum Ali Bebek kimlik tanıtımı	x				x
1. Oturum Ali ile tanışma defteri tamamlayıcı etkinliği	x				x
2. Oturum Ali Bebek'in babasının ona at yaptığı mutlu olayının paylaşılması	x				x
2.Oturum tahtalardan at yapma tamamlayıcı etkinliği	x	x			x
3. Oturum Ali Bebek'in özel durumu arkadaşının oyuncak atını izinsiz alması (zorbalık)	x	x	x	x	x
3. Oturum Sevgi dolu ve huzur dolu bir sınıf tarifi drama tamamlayıcı etkinliği	x	x	x		x
Ali Bebek'in atı hediye etmesi ve duygu resmi çizimi	x				x
1. Oturum Masal Bebek kimlik tanıtımı	x				
1. Oturum Masal'ın bahçesi tamamlayıcı etkinlik	x				x
2. Oturum Masal'ın kaktüsünün çiçek açtığı mutlu olayının paylaşılması	x				
2.Oturum Masal'ın kaktüsüne isim önerisi tamamlayıcı etkinliği					
3. Oturum Masal'ın dedesinin kardeşine hediye alıp ona hediye almaması (kardeş kıskançlığı)	x	x	x	x	x
3.Oturum Masal'a mutluluk resmi çizme tamamlayıcı etkinliği	x	x	x	x	x

Veri Analizi

Araştırmada nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde elde edilen veriler daha önceden belirlenmiş olan temalara veya kavramlara göre yorumlanır. Betimsel analizde gözlenen, görüşülen ve uygulamalar yapılan bireylerin görüşlerini yansıtabilmek adına doğrudan alıntılar kullanılmaktadır. Betimsel analizin en temel amacı elde edilen verilerin yorumlanarak ve betimlenerek düzenlenmiş halde okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimsek, 2013). Bu çalışmada analiz süreci çeşitli aşamalarda gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından yola çıkarak verilerini hangi temalar ile düzenleyip sunacağını belirlemiş, 6 haftalık gözlem sonuçları değerlendirilerek müdahalede bulunulacak sorunun tespiti yapılmıştır. Uygulamaya katılan çocuklara Ahmet, Demir, Özge... gibi kimliklerinin gizli tutulması için farklı isimler verilmiştir. İkinci aşamada ise bir eylem planı yapılarak Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Oturumları planlanmış ve bu oturumların yapıldığı esnada video kaydı, öğretmenlerle olan görüşmeler, whatsapp grubundan gelen dönütler, araştırmacının günlüğü, çocuk ürünlerinden elde edilen veriler temalara göre analiz edilmiştir ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerle yapılan görüşmeler ve değerlendirme aşamasında velilerle yapılan odak grup görüşmelerine de analizlerde doğrudan alıntılar yapılarak yer verilmiştir.

Son olarak ise araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklamış, ilişkilendirmiş ve anlamlandırmıştır. Bulgular tema başlıklarında betimsel bir anlatım ile sunulmuş ve katılımcılardan doğrudan alıntılar yapılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Eylem araştırmasının uygulama sürecinde kullanılan veri toplama araçlarından yararlanılarak elde edilen veriler, Steiner'in (2003) belirlediği 5 temel duygusal okuryazarlık becerisine göre betimlenerek analiz edilmiştir. Bu çalışmada Steiner'in belirlemiş olduğu bireyin kendi duygularının farkında ve bilincinde olması, bireyin karşısındaki bireylerin duygularının farkında olması yani içten bir empati kurabilmesi, duyguların yönetilmesi, duygusal hasarın giderilmesi bir başka deyişle duyguların düzenlenmesi ve tüm bu becerileri kullanarak duygusal etkileşim geliştirmeleri boyutlarına odaklanılmıştır. Araştırmanın uygulama sürecine ilişkin hazırlanıp kullanılan Kimlikli Bebek Ali ve Kimlikli Bebek Masal oturumları ile tamamlayıcı etkinlikler esnasında çekilen video kayıtları, araştırmacı günlüğüne not edilenler, öğretmen ve velilerle yapılan görüşmeler, ses kayıtları, çocukların ürünleri aracılığıyla veriler toplanmıştır. Gerçekleştirilen Kimlikli Bebekler Oturumları ve etkinliklere ait bulgular, alt problem ve temalara göre betimlenmiştir.

Çocukların Kendi Duygularını Bilmelerine, Duygularını Tanıma ve İfade Etmelerine İlişkin Bulgular

Gerçekleştirilen Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumlarında, sonrasında ve tamamlayıcı etkinlikler esnasındaki çocukların söylemlerinden elde edilen bulgular, duygusal okuryazarlık

boyutlarından birincisine katkı sağlayarak çocukların kendi duygularının farkında ve bilincinde olma becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Bireyin duygularının farkına varması duygularını tanıması ve farklı duyguları bilmesi ile ilgili olup bilincinde olması da duygularının neden oluştuğu ile ilgilidir. Çalışmada Kimlikli Bebekler oturumları aracılığıyla çocukların duygularını bilme, duygularını tanıma ve duygularını ifade etme becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir. Kimlikli Bebeklerin hikayelerinin anlatıldığı oturumlarda çocuklar bebeklerle etkileşime girerek iletişim kurmuş ve “mutluluk”, “merak”, “heyecan”, “özlem”, “neşe”, “sevinç”, “coşku”, “huzur dolu”, “korku”, “nefret etme” duygularını ifade etmişlerdir. Böylelikle duygu sözcüklerini kullanarak duygularını bilme, anlama, tanıma ve ifade etme alt boyut becerilerini göstermişlerdir. Çocuklar oturumlar esnasında ve sonrasında oturumların katkısıyla duygularının nedenlerini de ifade etme becerisi göstermiştir. Çocuklardan Eymen oturum esnasındaki sohbette annesinin ona şapka ördüğünü ve şapka taktığında mutlu olduğunu dile getirerek duygusuna neden olan durumu ifade etmiş ve duygusunun bilincinde olduğu becerisini göstermiştir.

Ali Bebek ve Masal Bebek ile gerçekteşen oturumlarda çocuklar hem Ali ve Masal’ın duygularını duymuş hem de oturumdaki sohbetler esnasında kendi duygularını ifade etme fırsatı bulmuşlardır. Çocuklar aktif bir şekilde sürece dahil olarak sohbet esnasında duygularını ifade etmişlerdir. Aşağıda betimlenen Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumundaki çocuk ve uygulayıcı arasında geçen sohbetler duygularını bilme, anlama ve farkında olma becerilerinin desteklendiğine yönelik bulgular için önemli görölmektedir.

Uygulayıcı: şu an Ali sizinle en büyük hayalini paylaşacak hazır mısınız?

Çocuklar: Eeveet

Uygulayıcı: Benim en büyük hayalim uçağa binmek dedi Ali.

Tuğba - Soner: Benim deeee

Ayşe: Biz uçağa bindik.

Uygulayıcı: Aa siz uçağa bindiniz mi nasıl bir duygu nasıl hissettin?

Ayşe: Uçağa bindiğim için mutlu oldum.

Uygulayıcı: Murat sen nasıl hissettin uçağa binince dedi Ali

Murat: Mutlu oldum.

Uygulayıcı: Mutlu olmana sevindim diyor Ali. Ali’nin artık okuluna geri dönmesi gerekiyormuş ve size hoşçakal demek istiyor.

Uygulayıcı: Sizinle tanıştığı için çok coşkulu hissediyor, neşeli hissediyor ve çok mutlu hissediyor.

Eymen: Coşkulu ne?

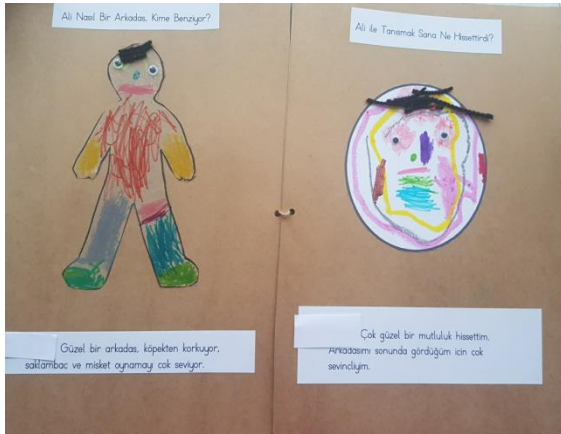
Demir: Çok çok mutlu yani.

Uygulayıcı: Arkadaşlarımla çok güzel vakit geçirdim bana zaman ayırdılar teşekkür ederim. Hadi ona bye bye yapalım ve hoşçakal diyelim.

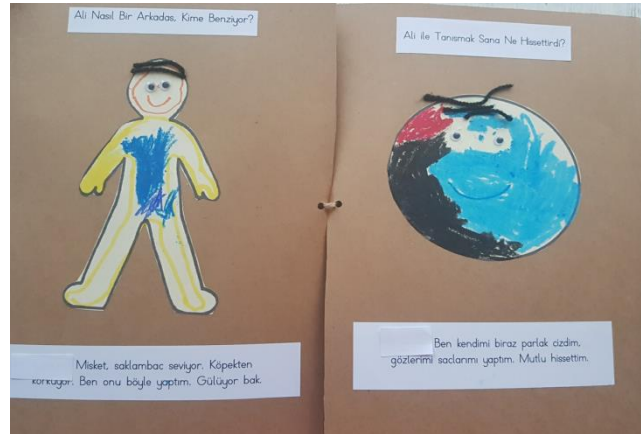
(Çocuklar ayağa kalkar ve el sallar hoşça kal derler.)

Bu diyaloga bakıldığında bulgular, çocukların kendi duygularını bildiklerini, farkına vardıklarını, duygularını tanıdıklarını ve ifade ettiklerini göstermektedir. Ayşe uçağa bindiği için mutlu olduğunu dile getirerek duygularının bilincinde olma becerisini göstermiştir. Murat da “mutlu” duygusunu ifade etmiştir. Eymen’in “coşkulu ne?” sorusuna cevap veren Demir ise duygularını tanıyıp farklı duyguları bilerek, duygularının farkında olma becerisini göstermiştir.

Uygulayıcı Ali ile Tanışma Defteri tamamlayıcı etkinliğinde çocuklardan Ali hakkında dönüt alabilmek adına, hazırladığı farklı ten rengindeki çocuk kalıplarını onlara vermiş ve Ali’yi yapmalarını istemiştir. Aynı zamanda da çocuklara Ali ile tanışmak sana nasıl hissettirdi? diye sormuştur. Bu soruya resim yaparken verilen çocuk cevapları aşağıdaki gibidir ve çocukların yapmış oldukları resimlerin üzerine söylemleri not edilmiştir:

Şekil 1 Tuğba'nın Ali İle Tanışma Defteri

Şekil 2 Ahmet'in Ali İle Tanışma Defteri

Bu etkinlik esnasında çocukların resimlerine ve söylemlerine bakıldığında Ayşe Ali ile tanıştığı için mutlu hissettiğini, Tuğba çok güzel bir mutluluk ve sevinçli hissettiğini, Ahmet ise kendisini parlak çizip mutlu hissettiğini çizmiş ve duygularını ifade etmişlerdir. Ali ile tanıştıkları için mutlu, sevinçli, çok güzel mutluluk içerisinde olduğunu dile getiren çocuklar duygularının neden oluştuğunun farkındadırlar ve duygularını anlamaktadırlar.

Ailelerle 04.01.2019 tarihinde uygulayıcı tarafından yapılan toplantıda, ailelerin izinleri alınmıştır ve uygulamalar esnasında çocuklardan gelen dönütleri whatsapp grubunda paylaşmaları istenmiştir. Ali ile yapılan ilk oturum sonrasında Tuğba'nın annesi Aylin Hanım, whatsapp grubuna Tuğba ile gerçekleşen konuşmayı ses kaydına alıp atmıştır ve Tuğba'nın evde de duygularını ifade

ettiğini ve duygularının farkında olmaya başladığını dile getirmiştir. Ses kaydındaki söylemler bulguları destekler niteliktedir ve araştırmacı günlüğüne şu şekilde not edilmiştir:

“Tuğba, annesi Aylin Hanım’a evde Ali’den bahsederken annesi Aylin Hanım ses kaydı yaparak whatsapp grubundan benimle paylaştı. Ses kaydında Tuğba Ali esmer renkli kara saçlı bir çocuk, resmini çizdik biz onun. Ali’yi sevdim, çok güzel vakit geçirdik. Ali ile tanışınca çok mutlu hissettim. Kalpler atıyordu tık tık. Ama Ali kendi okuluna gitti üzüldüm. Köpeklerden korkuyor misket ve saklambaç seviyor diyerek arkadaşı Ali’yi heyecanla annesine anlatıyor.” (Araştırmacı günlüğü, 09.01.2019).

Ali Bebek ve Masal Bebek ile yapılan Kimlikli Bebekler oturumlarından sonra eğitmenlerden Burcu’dan sohbet tarzı görüşmeler esnasında aşağıdaki dönütler gelmiştir ve bulgular çocukların coşkulu, şaşkın, heyecanlı ve mutlu duygu kelimelerini kullanarak duygularını ifade ettiğini ve özellikle de duygularının nedenlerini açıklama yoluna giderek duygularının bilincinde olma becerilerinin geliştiğini göstermektedir

“... Ali’nin babasının at ile çektiği fotoğrafı Ali aracılığı ile gösterdiğiniz sırada çocuklardan Ahmet çok şaşırdım diyerek cevap verdi. Ahmet sene başında kendisini ve duygularını ifade etmek konusunda çok çekingen bir çocuktur. Yaptığınız oturumlar esnasında onun bu şekilde farklı duygu sözcüklerini kullanarak kendini ifade etmesi, sınıftaki diğer süreçlerde de duygularını ifade etme konusunda ilerlemesi çok mutluluk verici.” (Araştırmacı günlüğü, 13.02.2019).

“...çocuklarla birlikte Masal’ın panosu etrafında sohbet ederken Soner öğretmenim ben Masal’ı gördüğüm için çok coşkulu hissettim dedi. Demir de ben Ali’yi çok sevdim Masal da onun arkadaşımış ondan çok coşkuluyum şeklinde cevap verdi. Aralarında geçen bu sohbeti duyduğumda Demir ve Soner’in duygularını ifade etmeleri konusunda çok geliştiklerini fark ettim. Duygularının neden kaynaklandığını biliyorlar ve farklı farklı duygu sözcükleri kullanarak ifade edebiliyorlar.” (Araştırmacı günlüğü, 21.03.2019).

Çocukların İyi Bir Empatiye Sahip Olmalarına (içten empati kurmalarına) İlişkin Bulgular

Gerçekleştirilen Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumlarında, sonrasında ve tamamlayıcı etkinlikler esnasındaki çocukların söylemlerinden elde edilen bulgular oturumların duygusal okuryazarlık boyutlarından ikincisine katkı sağlayarak çocukların empati becerisinin geliştiğini göstermektedir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Oturumlarının etkisiyle çocuklar karşısındaki kişilerin duygularının farkında olduklarını göstermiştir.

Kimlikli Bebeklerle yapılan üçüncü oturumlarda bebekler özel bir durumunu paylaşır ve bu oturumlar esnasında da özellikle çocukların empati becerileri desteklenmeye çalışılır. Araştırmanın uygulamalarında bebeklerle yapılan üçüncü oturumlar bu beceriyi desteklemeye yöneliktir. Bulgular üçüncü oturumlar esnasında çocukların bebeklerin neler hissettiğini anlamaya çalıştığını, bebeklerin

duygularını ifade ederek içten bir empati kurma becerisi gösterdiklerini saptamıştır. Uygulayıcının Ali ve Masal ile yaptığı nc oturumlarda geçen diyaloglar aşağıdaki gibidir:

Uygulayıcı: Peki sizce Ali bu durumda atını arkadaşı izinsiz aldığında ne hissetmiş olabilir?

Mustafa: Tabi ki de zlr.

Tuğba: şaşkın hisseder.

Gülay: Çok zgn hisseder ben de zldm.

Demir: Çok zgn hisseder ben de zldm.

Mehmet: Bence de çok zlmştr.

Uygulayıcı: Evet arkadaşlarım ben çok üzülmüştüm diyor Ali. Peki başka ne hissetmiştir sizce? (Video dosyası_11,4,dk, 50.sn 27.02.2019).

Ayşe: şaşırmıştır.

Uygulayıcı: Bir de Ali benim kalbim çok kırıldı diyor

Tuğba: O zaman bir srecik burada kalsana Ali misket oynayalım hemen kalbin düzelir. Biz seninle oynarız ve tamir ederiz kalbini.

Uygulayıcı: Ali çok teşekkür etti Tuğba onu düşünmen çok huzurlu hissettirmiş.

Uygulayıcı: Ali sizin başınızdaki böyle bir olay geçse nasıl hissederdiniz merak ediyor? (Video dosyası_9, 5.dk, 30. sn,13.02.2019).

Tuğba: Çok zgn çok zgn

Demir: ben de çok zgn

Ahmet: Kızgın hissederdim ben

Uygulayıcı: Ali ben de biraz kızmıştım fkelenmiştim arkadaşıma diyor

Gülay: Ben çok çok üzülürdüm.

Mustafa: Ben çok şaşırırdım.

Mehmet: Ben de çok şaşırırdım Mustafa gibi.

Sohbet incelendiğinde, Mustafa, Gülay, Demir ve Mehmet'in Ali'nin arkadaşının atını izinsiz çekip almasından dolayı zgn hissedeceğini düşünüp Ali'ye içten bir empati kurduklarını göstermektedir. Aynı zamanda Tuğba da Ali'nin şaşkın hissedebileceğini düşünerek empati kurma becerisi göstermiştir.

Masal Bebek ile 08.05.2019 tarihinde yapılan nc oturuma yedi ocuk katılmıştır ve oturum esnasında Masal'ın özel durumunu paylaşırken geçen diyalog aşağıda verilmiştir:

Uygulayıcı: Dün akşam Dedesi Masallara yemeğe gelirken Masal'ın kardeşi Defne'ye oyuncak almış ama Masal'a almamış. Sizin başınızdan böyle bir olay geçti mi?

Gülay: Dedem bana oyuncak almadı gitti kardeşime aldı çok sinirlendim ben (Video dosyası_20, 28.sn, 08.05.2019).

Uygulayıcı: Masal dedesi ona oyuncak almayıp kardeşine aldığı için nasıl hissetmiş olabilir?

Merve: Üzölmüştür.

Uygulayıcı: Evet Merve çok üzöldüm diyor.

Ahmet: Ama ben sana mavi oyuncak alacağım üzölme mağazadan hediye (Video dosyası_20, 2.dk, 54.sn, 08.05.2019).

Mustafa: Çok mu üzöldün sen?

Uygulayıcı: Evet üzöldüm Mustafa diyor Masal.

Tuğba: Çok kızgın aşırı kızgın morali bozuk hissetmiştir (Video dosyası_20, 3.dk, 23.sn, 08.05.2019).

Uygulayıcı: Evet gerçekten çok moralim bozuldu Tuğba diyor.

Gülay: Çok üzölmüştür.

Mustafa: Çok kızmıştır.

Uygulayıcı: Evet haklısınız çok üzöldüm moralim bozuldu ve kızdım diyor. Biliyor musunuz? Biraz da kıskandığını söylüyor. Siz olsaydınız böyle bir durumda nasıl hissederdiniz?

Tuğba: Kıskanmak mı? Hımm ben de kıskanırdım

Mustafa: Böyle kızardım zıplardım zıplardım kızgınlığım geçsin diye (zıplıyor)

Ayşe: Biliyor musun Masal ben de kardeşim doğunca kıskanmıştım onu (Video dosyası_20 4.dk,36.sn, 08.05.2019).

Uygulayıcı: Seni çok iyi anlıyorum Hilal ben de kıskandım doğduğunda kardeşimi diyor

Ahmet: Ben de kıskandım biraz.

Tuğba: O bebekse bebektir. Bebektir sonuçta o zaten minicik kıskanacak bir şey yok. Yani kardeş olunca üzölmek mi var sonuçta o da kardeş bebek olduğunda sevmek var çocuklar hep kardeş ister.

Uygulayıcı: Haklısın Tuğba ama ben de seviyorum kardeşimi o an kıskandım sadece diyor Masal (Video dosyası_20, 5.dk,30.sn, 08.05.2019).

Diyaloglar incelendiğinde, uygulayıcının sorduğu Masal dedesi ona oyuncak almayıp kardeşine oyuncak aldığı için nasıl hissetmiş olabilir? sorusu bu alt beceriyi desteklemeye yönelik sorulmuştur. Merve, üzgün olabileceğini, Tuğba ise çok kızgın aşırı kızgın ve morali bozuk olabileceğini söylemiştir. Gülay, çok üzülebileceğini dile getirirken Mustafa da Tuğba gibi çok kızacağını söylemiştir. Aynı zamanda Gülay dedesi ona almayıp kardeşine oyuncak aldığı için de çok sinirlendiğini söylemiştir. Çocuklar bu durum karşısında Masal'ın neler hissedebileceğini anlamaya çalışıp ifade ederek içten bir empati kurma becerisi göstermişlerdir. Aynı zamanda Masal kışkırdığını da söylediğinde Tuğba ben olsam ben de kıskanırdım diyerek Masal'ın duygusunu anlamaya çalışmıştır.

Nihan Öğretmen ile 14.05.2019 tarihinde değerlendirme amaçlı yapılan sohbet tarzı görüşmede Nihan Öğretmen'in aktarımları çocukların empati becerisi gelişimi ile ilgili bulguları destekleyen niteliktedir

“...farkettim ki, empati kurma becerileri de geliyor. Örneğin geçen gün hastaydım ve gözlerim yaşıyordu, Özge yanıma gelip öğretmenim neye üzıldün neden ağlıyorsun? senin için ne yapabilirim? dedi. Ağlamıyordum ama o an mutluluktan ağlayabilirdim. Bu konuşmaların geçmesinde Kimlikli Bebekler Oturumlarında dikkatli bir şekilde planlanan süreçlerin etkili olduğunu düşünüyorum. Ben de eğitimini almaya başladığımda bunu anladım.” (Araştırmacı günlüğü, öğretmen görüşmesi 14.05.2019).

Çocukların Duygularını Yönetmeleri Becerisine İlişkin Bulgular

Bireyin kendi duygularının ve karşısındaki bireylerin duygularının farkında olması, bu duyguları anlaması ve tanımlaması duygusal okuryazarlık için çok önemli beceriler olmasına rağmen yeterli değildir. Bireyin olumlu ve olumsuz duygularının nerede, nasıl ve ne zaman ifade edilebileceğinin farkında olabilmesi ve bu kontrol mekanizmasını doğru şekilde işletebilmesi duygularını yönetme alt boyutu ile ilgilidir (Steiner, 2003). Çocuklar olumlu veya olumsuz duygularını Kimlikli Bebeklerle sohbet esnasında doğru yerlerde dile getirerek duygularını yönetme becerisi bakımından gelişme göstermiştir. Çocuklar olumlu ya da olumsuz duygularının nerede kullanılacağını farkında olup kontrol mekanizması geliştirmişlerdir.

Duygularını yönetme becerisinin geliştiğine dair çocuklarla yaşanan bir olayı görüşmeler esnasında öğretmenlerden Nihan aktarmış ve araştırmacı günlüğüne şunlar not edilmiştir:

“Çocuklar artık çember zamanlarında duygularını dile getirebiliyorlar. İlk zamanlara baktığımda Nasılsınız? Kendinizi nasıl hissediyorsunuz? diye sorduğumda çemberde hep iyi ve kötü diyorlardı. Sonraları yavaş yavaş Kimlikli Bebekler Oturumlarında da sürekli duyguların konuşulmasıyla duygularını ifade etmeye başladılar. Başlarda hangi duyguyu ne zaman söyleyecekleri konusunda tam olarak becerileri yoktu. Sanki ezbere söylüyorlardı. Zaman geçtikçe olay ile bağlantılı ve öyle farklı duyguları kullanmaya başladılar ki çok şaşıyorum. Mesela geçen gün çemberde uyku

ile ilgili konuşurken Demir Öğretmenim bir şey söyleyeceğim ben çok iyi uyudum ve bugün enerji dolu hissediyorum dedi.” (Araştırmacı günlüğü, 17.04.2019). Araştırmacı günlüğünde Nihan Öğretmenin aktarımları incelendiğinde ilgili sohbet esnasında Demir enerji dolu hissettiğini aktararak duygusunu yönetme becerisi göstermiştir.

Ali ile gerçekleşen ilk oturumdan sonra Demir’in annesinin whatsapp grubundan paylaştıkları araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“Şenay Hanım whatsapp grubundan Demir ile ilgili paylaşımlarda bulundu. Demir Ali ile tanıştığı için mutlu hissediyormuş gittiği için üzölmüş ama yine gidecekmış. Sadece Ali’nin saçlarını sevmediğini söyledi. Sonra ama ona söylemedim üzölür diye arkadaşşıma söyledim duymadı duysa gider öperdim dedi. Annesinin anlattıklarına göre Demir Ali için hata yaptığını ve onun üzölüne sebep olduğunu düşünmekte. Bunun için de duygusal hasarı gidermeye çalışmaktadır ve öperdim diye çözüm üretmektedir.” (Araştırmacı günlüğü, 09.01.2019)

Duyguları yönetme alt becerisinin geliştiğine ait bir başka sohbet de araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır.

“... Masal ile gerçekleştirdiğim ikinci Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumundan sonra tamamlayıcı etkinlik yaparken kızgınlık hakkında konuşuyorduk ve çocuklardan Ahmet yanıma gelerek biliyor musun çok kızgınlım ben dedi. Ahmet’e neden kızgın olduğunu ve bahsetmek isteyip istemediğini sordum. Ahmet ben de Masal gibi bahçeleri severim piknik yapmak istiyorum ama annem beni pikniğe götürmüyor, kızıyorum ben de dedi. Ahmet’e seni anlıyorum, pikniğe gidemediğin için kızgınsın istersen annen ile bu konuyu konuşabilirsin dedim. Konuşayım belki Masal da bahçe seviyormuş dersem götürür dedi.” (Araştırmacı günlüğü, 17.04.2019)

Odak grup görüşmesi esnasında velilerden gelen dönütler araştırmacının günlüğüne not edilmiştir. Çocuklardan Ayşe’nin annesi Fatma Hanım’ın “Kimlikli Bebekler Oturumlarının çocuğunuzu nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıtı gör Ayşe’nin Kimlikli Bebekler Oturumları sayesinde evde uygun sohbet ortamında ve zamanında olumlu ya da olumsuz duygularını ifade ederek duygularını yönetme alt becerisi kazandığı görölmektedir.

“Ayşe’nin bir kız kardeşi var. Kardeşine karşı kıskançlık durumları ile mücadele ediyorduk. Özellikle Masal ile yapılan oturumlarda Ayşe evde çok paylaşımda bulundu. Çünkü Masal bebek de kardeşini kıskanıyordu. Ayşe evde daha çok duygularını anlatmaya başladı. Normalde çok sessiz ve sakindir. Çok konuşmaz. Kimlikli Bebekler oturumları sayesinde bize daha önce kardeşi ile ilgili anlatmadığı duygularını da sohbet ederken anlatmaya başladı. Hatta Masal’ın uygulamalarından sonra Masal’ın da kardeşini kıskandığını öğrenince, sanırım kendisi için cesaret buldu ve evde bize Masal kardeşini kıskanıyor çünkü dedesi kardeşine oyuncak alıp Masal’a oyuncak almamış, bence dedesi yanlış yapmış ona da alabilir ya da onu öpsün, anne ben de kardeşimi ilk doğduğunda kıskanmışım, ona altın bir şeyler takmışlardı şeklinde paylaşımda bulundu. Sohbetler esnasında artık hep,

coşkulandım, mutluyum, heyecanlandım, kıskandım şeklinde paylaşımlarda bulunuyor ve bu babası ile bizim çok hoşumuza gidiyor teşekkür ederiz.” (Araştırmacı günlüğü, veli görüşmesi, 14.05.2019)

Çocukların Duygusal Hasarı Gidermeleri Becerisine İlişkin Bulgular

Duygusal Hasarı giderme alt boyutu bireyin yaşadığı duygusal olumsuzlukları düzeltmesi ve duygusal hasarı gidermesi ile ilişkilidir. Yani, bireyin bir hata yaptıktan sonra bu hatanın farkında olması, hata yaptığını kabul etmesi, sorumluluk alarak hatasını en kısa zamanda düzeltme çabasına girmesi becerisidir. Aynı zamanda kendi duyguları ile ilgili yaşadığı olumsuzluklara, ya da karşısındakinin yaşadığı olumsuzluklara da çözüm bulabilmesidir. Bireyin bu beceriyi kazanmış olması karşısındaki kişiler ile iyi ilişkiler kurmasında çok önemlidir (Steiner, 2003). Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlar ve etkinliklerden elde edilen bulgular çocukların olumsuz durumlara çözüm ürettiklerini göstermektedir. Çocuklar Kimlikli Bebekler Oturumlarının etkisiyle yapmış oldukları hataların sorumluluklarını alarak hataları gidermeye çalışmışlardır. Böylelikle duygusal hasarı giderme becerisi gelişim göstermiştir.

Uygulayıcının Masal Bebek ile 17.04.2019 tarihinde gerçekleştirdiği ikinci oturum ve 08.05.2019 tarihinde gerçekleştirdiği üçüncü oturuma ait sohbetler bulguları destekler niteliktedir ve önemli görülmektedir.

Tuğba: Biliyor musun Masal biz sana sürpriz için denizin kenarından midyeler topladık bak orda (Video dosyası_17,9.dk, 27. sn.,17.04.2019).

Uygulayıcı: İnanamıyorum Tuğba çok heyecanlandım giderken götürebilir miyim diyor?

Tuğba: Tabi ki biz Gülay’la sen mutlu ol üzülme asansörden korkma yanına al diye yaptık.

Demir: Ben de resim yaptım ki ona korkmasın diye.

Uygulayıcı: Masal’a daha huzurlu ve mutlu hissetmesi için ne önerirsiniz? (Video dosyası_19,5.dk, 50.sn 08.05.2019).

Tuğba: Sana bir zıp zıp alabilir ve sana bir çikolata verebiliriz.

Ahmet: Ben de kızmış ve kıskanmıştım ağladım o zaman peçete aldım sana da verelim mi?

Ayşe: Sana kaktüs verebilirim ben (kalkar ve evden getirdiği kaktüsü verir.)

Uygulayıcı: Masal siz gerçekten çok iyi arkadaşsınız çok duygulandım diyor (Video dosyası_19,7.dk, 40.sn 08.05.2019).

Uygulayıcı: Sizin önerileriniz sayesinde Masal kendisini daha huzurlu ve mutlu hissediyor (Video dosyası_20,42.sn, 50.sn 08.05.2019).

Tuğba: Sarılalım, öpelim daha mutlu olursun.

Demir: Bence deden sana sarılsın ve yeni bir oyuncak alsın.

Diyaloglar incelendiğinde, Tuğba Masal'ın asansörden korkmaması ve üzülmemesi için Gülay ile birlikte deniz kenarından midye topladıklarını, onları yanına alırsa asansörden korkmayacağını söylemiştir. Böylece Masal'ın asansörden korkma olumsuz durumuna karşı çözüm önerisi üreterek duygusal hasarı giderme becerisi göstermiştir. Demir de korkmaması için resim yaptığını söyleyerek Masal'ın duygusal olarak yaşadığı hasarı gidermeye çalışmıştır. Masal'ın dedesinin kardeşine oyuncak alıp Masal'a almaması durumundan dolayı yaşadığı olumsuz duygulardan dolayı daha huzurlu ve mutlu hissetmesi için çocukların ne önerdiği sorulmuş ve duygusal hasarı giderme alt boyut becerisinin kazanımları desteklenmiştir. Tuğba, zıp zıp alıp çikolata vereceğini, mutlu olması için sarılıp öpeceğini dile getirmiştir. Ayşe, mutlu olması için Masal'a getirdiği kaktüsleri verip duygusal hasarı gidermeye çalışmıştır. Demir ise dedesinin yaptığı hatayı fark ederek dedesinin Masal'a sarılıp yeni bir oyuncak almasını önermiştir. Tuğba, Ayşe ve Demir'in ifadelerine bakıldığında bulgular, çocukların duygusal hasarı giderme alt boyut becerilerinin olumlu yönde geliştiğini göstermektedir.

Uygulayıcının Masal Bebek ile yaptığı oturumlar sonrasında eğitimcilerden Burcu Öğretmen ile görüşülürken Burcu Öğretmen'in söylediklerinden elde edilen verilere göre bulgular Gülay'ın duygusal hasarı giderme alt becerisi kazanımlarına ulaştığını göstermektedir. Öğretmenin söylemleri aşağıda betimlenmiştir:

“... Masal ile gerçekleştirilen birinci Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumundan sonra Gülay yanıma gelerek öğretmenim Masal'ın gitmesine çok üzuldüm, ama onu okulunda öğretmeni bekliyormuş, o yüzden gitmesi gerekmiş, ben de ona üzülmemek için resim yapacağım gelince görür. Masal gitmeseydi biraz daha kalsaydı, öğretmeninden özür dilerdim ben dedi. Sanırım hem kendi duygusunu kontrol etmeye çalışıyor hem de yaşanan olumsuz bir durumu tamir etmeye çalışıyor.” (Araştırmacı günlüğü, 20.03.2019).

Çocukların Duygusal Etkileşim Geliştirmeleri Becerisine İlişkin Bulgular

Yapılan etkinliklere ve oturumlara ait bulgular duygusal etkileşim geliştirme alt boyutuna göre betimlenmeye çalışılmıştır. Bu alt boyut Duygusal okuryazarlık alt boyutlarından sonuncusudur ve diğer tüm alt boyut becerilerin hepsini bir arada toplamaktadır. Çocuklar Kimlikli Bebekler Oturumları sayesinde sınıf içinde duygusal etkileşim geliştirmişlerdir. Uygulayıcının Ali Bebek ile gerçekleştirdiği ve Ali'nin mutlu bir olayını paylaştığı ikinci oturumda çocuklar ile Ali arasında geçen sohbetler esnasında güçlü bir duygusal etkileşim becerisi gözlemlenmiştir. Ali Bebek ile yapılan oturum esnasındaki sohbetler aşağıda betimlenmiştir ve çocukların söylemlerine yer verilmiştir.

Uygulayıcı: Ali sizinle tekrar bir arada olduğu için çok mutlu hissediyormuş size günaydın diyor. (Video dosyası_7,3.dk, 20.sn 13.02.2019).

Çocuklar: Günaydın Ali!

Uygulayıcı: Peki Ali yeniden sizin okulunuza geldiği için siz kendinizi nasıl hissediyorsunuz? (3,39sn)

Demir: Ben mutlu çok mutluyum.

Gülay: Ben de çok mutluyum

Mustafa: Çok dünyalar kadar mutluyum.

Uygulayıcı: Demir, Gülay ve Mustafa Ali de ben de sizin gibi dünyalar kadar mutluyum diyor. Ben sizi çok özledim arkadaşlarım diyor. (Video dosyası_ 7, 3.dk 55.sn, 13.02.2019)

Demir: Köpekten korkuyordu Ali korkmuş hissediyor. (Video dosyası_ 7, 4.dk 48.sn, 13.02.2019).

Uygulayıcı: Evet Demir çok korkarım ben köpekten diyor.

Soner: Korkmasana Ali ben kedileri çok seviyorum. Uzaktan da sevebilirsin.

Uygulayıcı: Bir de ben babam bana at hediye ettiği için sevgi dolu hissettim hemen babama sarıldım onu öptüm teşekkür ettim diyor. Siz sevgi dolu hissetseniz ne yapardınız?

Demir: Ben de öperdim

Gülay: Ben de koşarak gider öperdim sarılırdım.

Merve: Ben de sarılırdım

Özge: Severdim.

Ahmet: Ben ayakkabı alırdım bir tane

Ayşe: Bir tane hediye alırdım.

Tuğba: Ali bir şey söyleyeceğim biz seni özledik de sen bizi özledin mi? (Video dosyası_11,1.dk, 57.sn 27.02.2019).

Uygulayıcı: Soralım mı? Ali sizi çok özlediğini söylüyor? Peki siz o tekrar geldiği için nasıl hissediyorsunuz? (Video dosyası_11,2.dk, 11.sn 27.02.2019).

Tuğba: Çok mutluyum ben.

Gülay: Ali geldiği için ben dünyalar kadar mutluyum öğretmenim.

Demir: ben çok heyecanlandım yerimde duramıyorum

Mehmet: ben de bizim eve kadar mutluyum.

Mustafa: Ejderhaları görmüş gibi mutluyum. Ali top ayakkabılarını giymiş çok güzelmiş.

Uygulayıcı: Ali beğendiğin için çok sevindi Mustafa.

Mustafa: ben de sevinirdim arkadaşım beğense (Video dosyası_11,3.dk,27.02.2019).

Uygulayıcı: Ali de hepimiz gibi sizinle bir arada olduğu için mutlu ve heyecanlı.

Tuğba: Ali ben de senin gibi çikolata çok seviyorum bence sen bizim eve gel mutlu olursun çok çikolata var. Bazen çok çikolata yiyorum annem kızıyor ben de bir daha çok yemem affet diyorum. Sen de çok yeme ama (Video dosyası_11,4.dk,10.sn 27.02.2019).

Sohbetler incelendiğinde çocuklardan Demir, Gülay, Mustafa ve Tuğba, Ali tekrar ziyarete geldiği için mutlu hissettiklerini ifade etmiştir. Çocuklar, duygularının sebebini bildikleri için duygularını anlama, bilme ve farkında olma becerisi göstermektedirler. Demir ve Soner Ali'nin köpekten korkmasından dolayı yaşadığı endişeyi hatırlayarak "köpekten korkmasana", "uzaktan sevebilirsin" diyerek Ali ile empati kurma becerisi göstermiş, onu rahatlatmaya çalışarak yaşadığı duygusal bir olumsuzluk karşısında ona destek olmaya çalışmıştır. Uygulayıcının sorduğu "Sevgi dolu hissetseniz ne yapardınız?" sorusu duygusal etkileşim becerisinin gelişip gelişmediğini anlamaya yönelik sorulmuştur. Çocukların cevapları, "öperdim, sarılırdım, severdim, bir tane hediye alırdım." şeklinde olmuş ve duygusal etkileşim alt boyut becerisini kazandıklarını göstermiştir. Gülay'ın Ali geldiği için dünyalar kadar mutlu olduğunu dile getirmesi, hem duygusunun farkında olduğu becerisini hem de olumlu bir duyguyu doğru yerde ifade ettiği için duygusunu yönetme becerisini kazandığını göstermektedir. Tuğba ise çok fazla çikolata yediği için annesinin kızdığından bahsetmiş, "bir daha çok yemem, affet." dediğini söyleyerek yapmış olduğu bir hata karşısında duygusal hasarı gidermeye çalışmıştır.

14.05.2019 tarihinde yapılan değerlendirme görüşmesi esnasında Burcu Öğretmenin aktarımları çocukların duygusal etkileşimde bulunma becerilerini geliştirdiği ile ilgili özet niteliğinde önemlidir. Burcu Öğretmenin aktarımları araştırmacı günlüğünde şu şekilde yer almıştır:

"Çocuklarda Kimlikli Bebekler Oturumları sayesinde duygularını ifade etme becerisi çokça gelişti. Çocuklarla her sabah çemberde paylaştığımız duygu durumlarının Ali'nin ve Masal'ın ardından daha çok "kızgın, üzgün, ağlamaklı" ifadelerine yer verdiklerini fark ettim. Çocuklar duygu durumlarını ifade ettikçe Ali ve Masal ile empatik öğrenme yolculuğu başlamış oldu. Karşısındakinin yerine kendini koydukça önce onun duygularını anlayabilmesi sonrasında özgürce kendi duygularını ifade ediş güçlerini canlandırdı. Bazı çocuklar ilk başta duygularını "iyi, kötü" biçimde tanıtırken birkaç ayın ardından "mutlu mutsuz" yerine "şaşırmış, heyecanlı, coşkulu duygularını duymaya başladık. Hatta yaptıkları hatalardan sonra öğretmenim üzgünüm özür dilerim diye telafi etmeye ve duygusal etkileşimde bulunmaya başladılar. Bunda Ali'nin ve Masal'ın sınıfımıza gelmesinin katkısı çok büyük." (Araştırmacı günlüğü, öğretmen görüşmesi ,14.05.2019)

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın Türkiye'de konu ile ilgili yürütülen araştırmalar bakımından ilklerden olması sebebi ile araştırma soruları doğrultusunda, kendi içerisinde tartışılmış ve ilgili literatür ile ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın uygulama boyutunda Ali ve Masal isimli Kimlikli Bebekler seçilmiştir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak hazırlanan oturumlardan elde edilen bulgular

sayesinde çocukların hem okulda; hem de kendi evlerinde daha fazla duygu ifadesi kullanmaya başladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumlarının katkısıyla çocukların Steiner'in (2003) tanımladığı duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerinden ilki olan duyguları bilme, duyguları tanıma ve duyguları ifade etme yönünde olumlu beceriler kazandıkları görölmektedir. Birleşik Krallıktaki okullarda yapılan duygusal okuryazarlık çalışmalarının incelendiği bir araştırmada, çeşitli yöntemler kullanılarak, duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerinin desteklenmesini amacıyla yapılan çalışmaların çocuk, öğretmen ve ebeveynlerin duygusal okuryazarlık becerilerini desteklenmesinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sutton ve diğerleri, 2015). Güney Afrika'nın Johannesburg eyaletinde yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur ve araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Duygusal okuryazarlık becerilerini geliştirmede kimlikli bebeklerin gücünü açıklamak için duygusal okuryazarlık çerçevesi kullanılmış ve hazır duygusal materyaller değerlendirilmiştir. Bebeklerin hikâye anlatma oturumlarında bolca duygu sıfatları kullanılmış ve çocukların duygularını ifade edebilmeleri desteklenmiştir. Yapılan bu çalışmada Steiner (2003) tarafından tanımlanan duygusal okuryazarlık eğitiminin beş hedefinden ve boyutundan özellikle duyguları anlama ve ifade etme boyutunun önemli şekilde desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır ve Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın başarısı tespit edilmiştir (Bunchanan, 2007).

Araştırmanın uygulama boyutunda planlanan ve Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kapsamında gerçekteştirilen, Ali Bebek ile Masal Bebek'in özel durumlarını paylaştıkları üçüncü oturumlar esnasındaki video kayıtlarından elde edilen çocukların tepkileri ve söylemlerine ait bulgular doğrultusunda, çocukların kimlikli bebeklere karşı içten bir empati kurdukları ve Steiner'in (2003) duygusal okuryazarlık becerisi olarak tanımladığı iyi bir empatiye sahip olma alt boyut becerisinin Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumları sayesinde desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Kimlikli Bebekler ile yapılan çalışmaların birçoğu araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile ilgili Türkiye'de yapılan ilk çalışmanın hedeflerinden birisi de Mardin ili ve ilçelerinde çalışan 23 okul öncesi öğretmeninin iki günlük Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Eğitimi sonrası tutumlarında bir değişiklik olup olmadığını ortaya koymak olarak belirtilmiştir ve dokuz öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu olarak, Kimlikli Bebekler Yaklaşımı uygulamasının çocuklarda en çok olumlu yönde empati kurma becerisini etkilediği öğretmen görüşleri doğrultusunda bulunmuştur (Şensoy, 2013). Yapılan bir diğer araştırmada da Önyargı Karşıtı Yaklaşımının çocukların ve öğretmenlerin davranışlarını pekiştirdiği, çocuklara konu ile ilgili sorular sorulduğunda ve kimlikli bebekler ile sohbet dahil olduklarında küçük çocukların empati becerisinin güçlü bir şekilde ortaya çıktığı ve geliştiği sonucuna ulaşılmıştır (Biersteker ve Ngwevela, 2002). Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Eğitimi'nin ve sonrasında gerçekteşen sınıf uygulamalarının hem öğretmenler hem de çocuklar arasında ayrımcılığın giderilmesini sağlayarak empati ve benlik saygısının gelişmesine katkı sağladığı görölmektedir (Smith, 2009). İngiltere'de yapılan bir diğer

eylem araştırması proje çalışmasında da Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Oturumları gerçekleştirilmiş ve çocukların bebeklere heyecanla tepki gösterdikleri ve onlarla içten bir empati kurdukları sonucuna ulaşılmıştır (Cook, 2004). Babette Brown (2009) da yapmış olduğu çalışmasında bebekleri kullanan öğretmenlerin çocukların samimi ve içten cevaplar vererek bebeklerle içten empati kurduklarını söylediklerine dair sonuçlara ulaşmıştır. Yapılan bir diğer çalışmada ise Kimlikli Bebekler Yaklaşımı sayesinde 4-6 yaş arasındaki çocukların ayrımcılığın bilincinde oldukları ve koyu ten rengine sahip kimlikli bebeğin arkadaşlıklar kurmasındaki yaşadığı zorluklara içten bir empati kurdukları ortaya konmuştur (Jesuvadian ve Wright, 2011). Bu alışmalar da Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kullanılarak yapılan uygulamaların empati becerisine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşarak araştırmanın sonucunu destekler nitelik taşımaktadır.

Araştırmanın uygulama boyutunda planlanan ve Kimlikli Bebekler Yaklaşımı kapsamında gerçekleştirilen, Ali Bebek ile Masal Bebek'in oturumlarında duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerinden olan duyguları yönetme becerisinin kazanılmasına da odaklanılarak etkinliklere yer verilmiş ve ocuklar Ali Bebek ile Masal Bebek'in deneyimlerinden faydalanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Uygulamaları esnasında kayıt altına alınan videolar, eğitmen ve ailelerin görüşleri ve araştırmacı günlüğünden yola çıkarak elde edilen bulgular sonucunda, çocukların olumlu ve olumsuz duyguların ne zaman, nerede ve nasıl ifade edileceğini bilmesi, duygularını kontrol mekanizması geliştirmesi, duygularını yönetme becerilerinin olumlu yönde geliştiğini görülmüştür. Çocukların duygularını yönetme becerisi kazanması onların yaşantılarında önemli avantajlar sağlamaktadır. Okullarda yapılan duygusal okuryazarlık becerilerini destekleyen çalışmalarda öğrencilere kazandırılması gereken duygu, düşünce ve davranışları anlama, doğru şekilde doğru yerde ifade etme ve duyguları yönetme becerilerine odaklanılmalıdır ve bu eğitimler duyguları yönetme becerisine önemli katkılar sağlayarak çocukların yaşantılarında avantajlar sağlamaktadır (Faufel ve Sharp,2003).

Araştırma esnasında gerçekleştirilen altı adet Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Uygulamalarında kayıt altına alınan ocuk söylemlerinden ve çocukların bebeklerle gerçekleştirdikleri sohbetlerden, ebeveynlerle yapılan görüşmelerden, eğitmenlerle yapılan görüşmelerden ve araştırmacının günlüğüne kaydedilen notlardan yola çıkılarak elde edilen bulgular doğrultusunda, çocukların duygusal hasarı giderme alt boyut becerisinin desteklendiği ve çocukların yaptığı hataların farkında olup hatalarını telafi etme yoluna gittikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer yandan çocukların kendi duyguları ile ilgili ya da başkalarının duyguları ile ilgili yaşadıkları olumsuzluklara çözüm bulabilme becerisi gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklara Kimlikli Bebekler Yaklaşımı oturumlarında n yargı ile ilgili sorular sorulduğunda ve kimlikli bebekler ile sohbe dahil olduklarında küçük çocukların problem çözme ve olumsuz durumlara, duygulara çözüm bulabilme becerilerinin geliştiği saptanmıştır (Biersteker ve Ngwevela, 2002). Özetle ocuklar Kimlikli Bebekler Oturumlarının etkisiyle duygusal hasarı giderebilmektedirler.

Steiner'in (2003) tanımladığı duygusal etkileşim geliştirme alt boyutu, duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerinin tümünü kapsayarak, kişinin sahip olduğu duygusal becerileri davranışlarına, hayatlarına yansıtarak diğer kişilerle uyumlu ve olumlu şekilde etkileşim ile iletişimi sürdürebilmelerini sağlamaktadır. Araştırma esnasında gerçekleştirilen Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Uygulamalarının tüm sürecinde çocukların söylemlerinden ve sohbetlerinden, öğretmenlerin görüşlerinden, araştırmacının ve ebeveynlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen bulgulardan hareketle, okul öncesi dönem eğitimi alan 48-72 ay arasındaki çocukların duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerinin hepsini kazanarak duygusal etkileşim geliştirme becerisinin desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. 3-6 yaş çocuklarının görüşleri alınarak yapılan bir çalışmada, çocukların bebelere karşı pozitif tutum geliştirdikleri, onlara karşı sevgi göstererek, kimlikli bebeklerden duydukları hikâyeleri tekrar tekrar anlatma girişiminde bulunarak bebeklerle duygusal etkileşime girdikleri sonucuna ulaşılmıştır (McClement, 2004). Güney Afrika'da Nicola Ann Irish (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Uygulamalarına katılan okul öncesi dönem çocukların duygusal okuryazarlık becerilerinin büyük ölçüde desteklediği ve duygusal etkileşim gösterdikleri görülmüştür. Yapılan bir diğer çalışmada da Kimlikli Bebekler sayesinde küçük çocukların duygularını ifade etmeleri yeteneklerinin, duygu yönetim becerilerinin, duygusal okuryazarlık becerilerinin ve duygusal etkileşim geliştirmelerinin olumlu ve anlamlı yönde geliştiği tespit edilmiştir (Barnfather ve Amod, 2012).

Öğretmenler çocukların sosyal ve duygusal becerilerini desteklemek, duygularını ifade edebilmelerini sağlamak için etkili araçlar ve yöntemleri deneyebilirler. Bu yöntemlerden birisi olan Kimlikli Bebekler Yaklaşımı öğretmenler tarafından çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla bir araç olarak kullanılabilirler. Öğretmenler duygusal okuryazarlık becerilerini desteklemek amacıyla sınıf içerisinde çeşitli etkinlikler, çalışmalar yapabilir, çember zamanlarda duyguları konuşacakları alanlar yaratabilir ve sınıflarında duyguların gelişimi destekleyen bir duygu kitaplığı oluşturabilirler. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ve uygulamaları Türkiye'de okul öncesi eğitimi öğretmenleri için yeni bir kavram olduğu için öğretmenlerin Kimlikli Bebekler Yaklaşımı ile ilgili düzenlenen eğitim ve seminerlere katılım göstermeleri önemli görülmektedir. Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yanı sıra eğitimlerini ve sertifikalarını aldıkları sürece sınıf öğretmenleri, psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile diğer branş öğretmenleri de Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nı sınıf içi uygulamalarında rahatlıkla kullanabilirler. Erken çocukluk döneminde çocuğun hayatında ailesinden sonra rol model olan öğretmenler sınıf içerisindeki sohbetlerde kendileri de duygularını ifade etmeli, çocukların duygusal okuryazarlık becerilerinin desteklenmesini arttırabilmek adına çocuklarla birlikte duygu kartları, duygu panoları, duygu duvarları ve duygularını ifade edecek alanlar yaratmalıdırlar. Araştırma ÇABACAM'da okul öncesi eğitimi alan 48-72 ay arasındaki çocukların duygusal okuryazarlık becerilerinin desteklenmesi amacı ile araştırmacı tarafından Kimlikli Bebekler Yaklaşımı Oturumları gerçekleştirilerek yapılmıştır. Benzer çalışmalar okul öncesi döneme ait farklı

illerde ve okullarda yapılarak sonuçları yönünde karşılaştırmalar yapılabilir. Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'nın okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal okuryazarlık becerileri üzerine katkısının incelenmesi için daha geniş bir çalışma grubu ile niceliksel veya karma yöntemlerin birlikte kullanıldığı çalışmalar da yapılabilir. Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmaların yürütülebileceği gibi çocukların duygusal okuryazarlık becerilerini ölçmeye yarayan bir envanter de hazırlanabilir. Çocukların duygusal okuryazarlık alt boyut becerilerini kapsayan etkinlikler ve duygusal gelişime katkı sağlayan etkinliklerin okul öncesi programına dahil edilmesi, okul öncesi eğitim programlarının bu yönde zenginleştirilmesi önemli görülmektedir. Okul öncesi eğitim veren kurumlarda yürütülen programlarda, çalışmalarda ve etkinliklerde duygusal okuryazarlık becerilerine yer verilerek, duygusal okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde araç olarak kullanılan kimlikli bebeklerin etkinlikler içerisinde yer almasını teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acton, J. ve Carter, B. (2016). The impact of immersive outdoor activities in local woodlands on young carers emotional literacy and well-being. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 39(2), 94-106.
- Aktan Acar, E. ve Çetin, H. (2017). Kimlikli bebeklerle farklılıklarda buluşmak: Erken çocuklukta başlayan bir düş. E. Aktan Acar (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi Mozaïği: Büyük Düşünceler/Fikirler, Modeller ve Yaklaşımlar* (s. 285-305). Ankara: Nobel.
- Aktan Kerem, E. ve Kamaraj, I. (2006). *Erken Çocukluk Döneminde Barış Değerini Kazandırmaya Yönelik Bir Uygulama Örneği: Kimlikli Bebekler (Persona Dolls)*. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı 2006 İnegöl Yerel Çalışmayı, Bursa, Türkiye.
- Ann Irish, N. (2009). *Evaluating the effectiveness of an ububele-persona doll emotional literacy programme for preschoolers from Alexandra township* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa.
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ve Eğitim Reformu Girişimi (ERG). (2016). *Eğitim İzleme Raporu 2015-2016*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Barnfather, N., & Amod, Z. (2012). Empathy and personal experiences of trainees in an emotional literacy and persona doll programme in South Africa. *South African Journal Of Psychology*, 42(4), 598-607.
- Berg, B. L. (2001). *Qualitative research methods for social sciences*. Boston: Allyn Bacon.
- Berk, L. E. (2006). *Child development* (7. bs.). Boston: Pearson Education.
- Biersteker, L., & Ngwevela, B. (2002). *What do young children understand about anti bias in the curriculum? Early Childhood Development Building Societies through Partnership*. World Organisation for ECD (OMEP) Conference, Durban, South Africa.
- Bozalek, V., & Smith, C. (2010). Using persona dolls an anti-oppressive technique in the South african social work curriculum. *South Africa Journal of Work*, 46(3), 283-298.
- Brown, B. (2001). *Combating discrimination persona dolls in action*. USA: Trentham Books.
- Brown, B. (2008). *Equality in action: a way forward with persona dolls*. USA: Trentham Books.

- Buchanan, L. (2007). *The use of ububele persona dolls in an emotional literacy programme with pre-school children. university of the witwatersrand* (Yayınlanmamış eğitim psikolojisi araştırma raporu). University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa.
- Carter, C., & Nutbrown, C. (2016). A pedagogy of friendship: Young children's friendships and how schools can support them. *International Journal of Early Years Education*, 24(4), 395-413.
- Cook, E. (2004). *What are the benefits to practitioners and to children of introducing Persona Dolls into a setting?* (Yayınlanmamış Tez). University of Sheffield, Sheffield, UK.
- Cornwell, S., & Bundy, J. (2008). *The emotional curriculum: A journey towards emotional literacy*. United Kingdom: SAGE.
- ÇOMÜ ÇABA ÇAM Fark Yarattı, "ÇOMÜ DERGİ", 50-53, Kış 2016.
- Divrenği, M. (2007). *Erken çocukluk döneminde farklılıklara saygı kavramı hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Divrenği, M. ve Aktan, E. (2010). *Farkındayım farklılıklara saygılıyım*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- DPT-SODES (2011) *Kimlikli Bebekler Projesi*, Mardin. Erişim Adresi: <https://kimliklibebeklerturkiye.org/2019/12/18/bebek-yapim-atolyesi/>
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2010). *Duygu eğitimi programının okul öncesi eğitime devam eden altı yaş çocuklarının duygusal becerilerine etkisi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ekmişoğlu, M. (2007). *Erken çocukluk döneminde farklılıklara saygı kavramı hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve farklılıklara saygı ölçeğinin geçerlik güvenilirlik çalışması* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Etienne, R., Verkest, H., Aktan Kerem, E., & Meciar, M. (2008). *Developing practice-based research with persona dolls for social and emotional development in early childhood*. London: London Metropolitan University.
- Faupel, A., & Sharp, P. (2003). *Promoting emotional literacy. Guidelines for schools, local authorities and health services*. Southampton: Southampton City Council.
- Goleman, D. (2017). *Duygusal zekâ*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Hein, S. (2013). *Emotional literacy*. Erişim adresi: http://core.eqi.org/elit_draft12.pdf
- Hendricks, C. (2006). *Improving schools through action research*. Boston: Pearson.
- Jesuvadian, M., & Wright, S. (2011). Doll tales: Foregrounding children's voices in research. *Early Child Development and Care*, 181(3), 277-285.
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı* (Çev. Y. Uzun ve M. Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Joseph, G. E., Strain, P. S., & Ostrosky, M. M. (2005). *Fostering emotional literacy in young children: labeling emotions*. Center on the Social and Emotional Foundations of Early Learning.
- Kandemir, M. ve DüNDAR, H., (2008). Duygusal okuryazarlık ve duygusal okuryazar öğrenme ortamları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 83-90.

- Killick, S. (2006). *Emotional literacy at the heart of the school ethos*. United Kingdom: Sage.
- Koçak, C. D. (2018). *Ankara ilindeki üniversitelere anaokullarında bulunan 2005-2017 yılları arasında basılmış resimli öykü kitaplarının duygusal okuryazarlık açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Logue, M. E., & Kim, S. (2011). The persona doll project: promoting diversity awareness among preservice teachers through storytelling. *Social Studies Research and Practice*, 6(2), 1-14.
- MacNauhgton, G., & Davis, Karina. (2009). *Race and early childhood education: An international approach to identity politics, and pedagogy*. USA: Palgra ve Macmillan Publisher.
- McCartney, K., & Phillips, D. (2008). *Blackwell handbook of early childhood development* (1. bs.). United Kingdom: Blackwell Publishing.
- McClements, E. (2004). *Persona dolls in action: an exploration of the use of the dolls as an anti-discriminatory intervention in the classroom* (Yayınlanmamış eğitimsel araştırma raporu), Tavistock Institute, London.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). Okul öncesi eğitim programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 20.06.2020.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019). Eğitim vizyonu. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf adresinden erişildi. Erişim tarihi: 20.06.2020.
- New, R. S. ve Cochran, M. (2007). *Early childhood educaion*. USA: Greenwood Publishing Group Inc.
- Page, R. M., & Page T. S. (2000). *Fostering emotional well-being in the classroom* (2. bs.). Canada: Jones and Bartlett Publisher.
- Pierce, J., & Johnson, C. L. (2010). Problem solving with young children using persona dolls. *National Association for the Education of Young Children*, 65(6), 106-108.
- Roffey, S. (2008). Emotional literacy and the ecology of school wellbeing. *Educational and Child Psychology*, 25(2), 29-39.
- Schweinhart, J, L. (2017). Günümüzde erken çocukluk eğitimi ve müfredat modelleri. E. Aktan Acar (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi Mozaığı: Büyük Düşünceler/Fikirler, Modeller ve Yaklaşımlar* (s. 285-305). Ankara: Nobel.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (20. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Smith, C. (2006). *Persona dolls: making difference. a manual for teachers and trainers*. South Africa: Cape Town.
- Smith, C. (2009). *Persona dolls and anti-bias curriculum pratice with young children: A case study of early childhood development teachers* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). University of Cape Town Department of Education, South Africa.
- Srinivasan, P., & Cruz, M. (2015). Children colouring: speaking “colour difference” with diversity dolls. *Pedogy, Culture & Society*, 23(1), 21-43.
- Steiner, C. (2003). *Emotional literacy: Intelligence with a heart*. USA: Personhood Press.
- Steiner, C. (2014). *Akıllı Bir Kalple Duygusal Okuryazarlık* (Çev. M. Şahin). Ankara: Nobel.

- Sutton, P. W., Love, J. G., Bell, J., Christie, E., Mayrhofer, A., Millman, Y., & Yuill, C. (2015). *The emotional well-being of young people: A review of the literature*. School of Applied Social Studies, Robert Gordon University, Aberdeen, Scotland.
- şahin, H. (2015). *Psikososyal gelişim temelli eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların duygusal zekâlarına ve problem çözme becerilerine etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şensoy, H. (2013). *Kimlikli bebekler yaklaşımı eğitiminin okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin Kimlikli Bebekler Yaklaşımı'na ilişkin tutumları ve kimlikli bebeklerin kişilik özelliklerini algılamaları üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Toplumsal Gelişim ve Eğitim Vakfı (YÖRET). (2013). *Barışçıl Okuldan Toplumsal Barışa-Demokratik Yurttaş Eğitimi (DEYE) Projesi*. Erişim Adresi: <http://www.yoret.org.tr/bariscil-okuldan-toplumsal-barisa-%E2%80%93demokratik-yurttas-egitimi/2/70>
- Ulutaş, İ. ve Ömeroğlu, E. (2007). The effects of an emotional intelligence education program on the emotional intelligence of children. *Social Behavior And Personality*, 35(10), 1365-1372.
- Ural, A. (2018). Yöneticilerde duygusal zekânın üç boyutu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 209-219.
- Üner, E. (2011). *Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Vural, D. ve Kocabaş, A. (2011). 7 yaş grubu öğrencileri için duygusal zekâ ölçeğinin geliştirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(31), 139-152.
- Weare, K. (2004). *Developing the emotionally literate school*. United Kingdom: SAGE.
- Yeigh, T., Woolcott, G., Donnelly, J., Whannell, R., Snow, M., & Scott, A. (2016). Emotional literacy and pedagogical confidence in pre-service science and mathematics teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(6), 107-121.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.